

HELSINGIN KAUPUNGIN

YMPÄRISTÖKESKUKSEN JULKAISUJA

Kaupunkilaisten näkemys ympäristö- terveydenhuollon merkityksestä ja järjestämisestä Helsingissä

*Antti Pönkä, Sara Saari, Marjo-Riitta Hämäläinen,
Pentti Janatuinen, Kati Mattila ja Mikko Holopainen*

Antti Pönkä, Sara Saari, Marjo-Riitta Hämäläinen, Pentti Janatuinen, Kati Mattila
ja Mikko Holopainen

KAUPUNKILAISTEN NÄKEMYS YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON
MERKITYKSESTÄ JA JÄRJESTÄMISESTÄ HELSINGISSÄ

Helsingin kaupungin ympäristökeskus
Helsinki 1998

Sisällysluettelo

YHTEENVETO	2
SAMMANDRAG	3
JOHDANTO	4
AINEISTO JA MENETELMÄT	5
TULOKSET	5
Sosiodemografiset tekijät	5
Ympäristöterveyden eri osa-alueiden tärkeys	5
Ympäristöterveyden osa-alueiden tila	7
Ympäristöterveyspalvelujen tärkeyden arviointi	9
Ympäristöterveyspalvelujen käyttö	10
Ympäristöterveyspalvelujen laadun arviointi	10
Lisätietojen tarve	11
Toiminta ympäristöterveyden hyväksi	12
Vaikutushalukkuus ympäristöterveysasioihin	13
Ympäristöterveyspalvelujen järjestäminen	14
Mielikuvakartta	14
JOHTOPÄÄTÖKSET	14
KIRJALLISUUTTA	16
LIITTEET	
Liite 1. Kysely terveyteen vaikuttavista ympäristötekijöistä	
Liite 2. Vastajien ikäjakauma	
Liite 3. Vastaukset ympäristöterveysasioiden tärkeydestä	
Liite 4. Vastajien mielipiteet ympäristöterveysasioiden tärkeydestä	
Liite 5. Vastaukset ympäristöterveysasioiden toteutumisesta	
Liite 6. Vastajien käsitykset ympäristöterveysasioiden toteutumisesta	
Liite 7. Ympäristöterveysasioiden tärkeys ja toteutuminen vastaajien arvioimana Helsingissä	
Liite 8. Ympäristöterveysasioiden tärkeys ja toteutuminen vastausten keskiarvon mukaan Helsingissä	
Liite 9. Vastajien mielipiteet ympäristöterveyspalvelujen tarpeellisuudesta	
Liite 10. Vastaukset palvelujen käyttämisestä	
Liite 11. Palvelujen käyttäjien arvio palvelujen laadusta	
Liite 12. Vastajien ilmoitukset, kuinka usein he vaikuttavat ympäristönsä terveellisyyteen	
Liite 13. Vastajien ilmoitukset, kuinka usein he vaikuttavat ympäristönsä terveellisyyteen ja viihtyisyyteen	
Liite 14. Kyselyn kartta: terveydelle haitalliset paikat ja viihtyisät paikat	

Yhteenveto

Helsingissä toteutettiin vuonna 1996 kyselytutkimus, jolla pyrittiin selvittämään kaupunkilaisten näkemyksiä ympäristöterveydenhuollon merkityksestä ja järjestämisestä Helsingissä. Tutkimus toteutettiin ympäristöterveystoimikunnan kuntajaoksen aloitteesta. Satunnaisotantana valituille 500:lle nuorelle aikuiselle helsinkiläiselle lähetettiin kyselylomake. Vastauksia saatiin 183 kpl (37 %).

Yleisesti ottaen ympäristöterveyden eri osa-alueita pidettiin hyvin tärkeinä. Arvosteluasteikkona käytettiin skaalaa 1-5 siten, että 5 merkitsee erittäin tärkeää. Tärkeimpinä pidetyt asiat olivat juomaveden puhtaus (4.9), elintarvikkeiden puhtaus (4.9), asuntojen puhdas sisäilma (4.7), turvalliset leikkipaikat (4.7) ja turvallinen asuinympäristö (4.7). Vähiten tärkeiksi todettujen seikkojen saamat pistemäärät olivat nekin huomattavan korkeat, puhtaan uimaveden 4.3 ja asunnon meluttomuuden 4.2.

Kysyttäessä parhaiten toteutuneita ympäristöterveyden osa-alueita kärkisijalla olivat passiivisen tupakoinnin välttäminen (4.3) ja puhdas juomavesi (4.2). Tyytymättömiä toimenpiteiden suhteen oltiin kaupunki-ilman laatuun (2.9).

Yhdistettäessä kriteereistä merkittävä tärkeys ja hyvä toteutus tähän ryhmään sijoituivat juomaveden puhtaus, elintarvikkeiden puhtaus, asuinympäristön turvallisuus ja asuntojen sisäilman puhtaus. Tärkeinä, mutta huonosti toteutuneina pidettiin liikenteen turvallisuutta, leikkipaikkojen ja kulkureittien turvallisuutta, koulujen ja päiväkotien sisäilman puhtautta ja kaupunki-ilman puhtautta.

Palvelujen saannin kannalta tärkeimpinä pidettiin juomavesitutkimuksia, elintarviketutkimuksia ja rakennusvalvonnan palveluksia.

Palvelujen laatua pidettiin yleisesti ottaen melko hyvänä. Käytettäessä edelleen edellään mainittua asteikkoa 1-5, jossa 5 merkitsi erinomaista, kaikkien palvelujen arvioiden keskiarvot sijoituivat välille 3.0 - 4.0. Korkealaatuisimmiksi arvioitiin juomavesitutkimukset ja ilmanvaihdon mittaukset (3.9) ja heikoiten menestyivät melumittaukset (3.3) ja vapaa-ajan tilojen tarkastukset (3.1).

Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi mistä ympäristöterveyden osa-alueesta tarvitaan lisää tietoa, jolloin kärkisijoilla olivat juomaveden ja elintarvikkeiden laatu ja puhtaus.

Suosituimpana ympäristöterveyden osa-alueiden palvelujen järjestämistapana pidettiin nykyistä järjestelmää, jossa palvelut tuotetaan kokonaan kunnan toimesta, rahoitettuna osittain kunnallisveroilla ja osittain käyttömaksuilla. Tätä kannatti 44 % vastaajista. Toiseksi suosituimpana vaihtoehtona (28 %) pidettiin ympäristöterveyden palvelujen järjestämistä kunnan ja yksityisten toimesta yhteistyössä.

Kaupunkilaisia pyydettiin myös merkitsemään kaupungin karttaan terveydelle haitallisia ja terveydelle suotuisia paikkoja. Vastaajien melko yksimielinen kanta oli, että ydinkeskusta, Kallio ja Sörnäinen ovat terveyden kannalta haitallisimpia alueita. Melu ja huono ilmanlaatu olivat yleisimmin mainittuja asioita näillä alueilla. Myös hyvin yksimielisiä oltiin viihtyisistä paikoista Helsingissä. Tällaisiksi mainittiin Kaivopuisto, Suomenlinna ja Vuosaaren seutu. Yhteistä näille alueille on ainakin merenrannan läheisyys. Yleisimmin mainittu asia viihtyisällä alueella oli ”puhdas ja kaunis paikka”.

Nyt saatuja tuloksia tullaan hyödyntämään ympäristöterveyden toimien suunnittelussa. Kyselytutkimus on tarkoitus uusia suurempana otoksena 2-3 vuoden kuluttua mahdollisten muutosten havaitsemiseksi.

Sammandrag

År 1996 genomfördes i Helsingfors en enkätundersökning i syfte att utreda vilken uppfattning stadens invånare har om betydelsen av och arrangemangen för miljöhygien i Helsingfors. Undersökningen utfördes på initiativ av miljöhygienkommitténs kommunsektion.

I allmänhet sågs miljöhygienens olika delområden som mycket viktiga. I bedömningsskalan, 1-5, innebar 5 mycket viktig. De frågor som uppfattades som viktigast var dricksvattnets renhet (4,9), livsmedlens renhet (4,9), rumsluftens renhet i bostäder (4,7), trygga lekplatser (4,7) och trygg boendemiljö (4,7). Också de frågor som fick minst poäng uppvisade höga siffror: rent badvatten (4,3) och bullerfria bostäder (4,2).

På frågan om vilka av miljöhygienens delområden som arbetet lyckats bäst togs tätplatserna av eliminering av passiv rökning (4,3) och rent dricksvatten (4,2). Mest missnöjda var man med åtgärderna för förbättring av stadsluftens kvalitet (2,9).

Vid en kombination av kriterierna "stor betydelse" och "väl genomfört" placerade sig rent dricksvatten, boendemiljöns trygghet och rumsluftens renhet i bostäder högst. Viktiga, men dåligt genomförda var däremot momenten trafiksäkerhet, tryggheten på lekplatser och samfärdsleder, rumsluftens renhet i skolor och daghem samt stadsluftens renhet.

I fråga om tillgången på olika tjänster var följande de viktigaste: dricksvattenundersökningar, livsmedelsundersökningar och byggkontrolltjänster.

Tjänsternas kvalitet bedömdes i allmänhet som relativt god. På bedömningsskalan 1-5, där 5 motsvarar "utmärkt", låg medelvärdet för samtliga tjänster mellan 3,0 och 4,0. De högsta vitsorden fick dricksvattenundersökningar och ventilationsundersökningar (3,9) och sämst vitsord fick bullernivåmätningar (3,3) och granskningar av fritidslokaler (3,1).

Undersökningen utredde också inom vilka av miljöhygienens delområden allmänheten vill ha mer information. Tätplatserna togs av dricksvattnets och livsmedlens kvalitet och renhet.

Det nuvarande servicearrangemanget, som innebär att de tjänsterna inom miljöhygienens olika delområden produceras helt genom kommunens försorg och finansieras dels genom kommunalskatt, dels genom bruksavgifter, rönste störst uppskattning och fick stöd av 44 % av dem som svarat. Det näst populäraste alternativet (28 %) var ett servicearrangemang i samarbete mellan kommunen och den privata sektorn.

Enkätens mottagare ombads också att på stadskartan markera platser som var skadliga respektive gynnsamma för hälsan. Den i det närmaste enhälliga åsikten var att stadskärnan, Berghäll och Sörnäs är de områden som är mest skadliga för hälsan. Buller och dålig luftkvalitet nämndes oftast i samband med dessa områden. Beträffande de trivsammaste platserna i Helsingfors rädde likaså en stor samstämmighet. Som sådana platser nämndes Brunnsparken, Sveaborg och Nordsjöområdet. Dessa områden har åtminstone närheten till havet gemensamt. Den vanligaste kommentaren om trivsamma platser var "en ren och vacker plats".

Resultaten från undersökningen kommer att utnyttjas i planeringen av miljöhygienarrangemangen. Avsikten är att följa upp förändringarna genom en liknande enkätundersökning med ett större sampel om 2-3 år.

Johdanto

Ympäristön merkitys väestön terveydelle on tullut yhä selvemmäksi viime vuosina. Tämä on hyväksytty käsitys sekä viranomaisten että väestön keskuudessa. Huomion kiinnittyminen yhä enemmän ympäristön terveysvaikutuksiin johtuu yleisestä ympäristön tilan huonontumisesta, ympäristön terveysvaikutustietouden lisääntymisestä ja elintason noususta. Merkinä viranomaisten reagoinnista on jo 1980-luvulla Maailman terveysjärjestön valinta, jolla ympäristöterveys otettiin yhdeksi Terveyttä kaikille vuoteen 2000 -ohjelman peruspilariksi (1). Euroopan sosiaali- ja terveysministerit ja ympäristöministerit ovat kokoontuneet aiheen tiimoilta kaksi kertaa, ensimmäisen kerran 1989 Saksassa, jossa allekirjoitettiin periaatesopimus yhteistyöstä terveys- ja ympäristösektoreiden välillä ja toisen kerran Helsingissä vuonna 1994, jolloin hyväksyttiin yhteinen strategia ympäristöterveyden kohentamiseksi Euroopassa. Strategia perustui Maailman terveysjärjestön laajaan raporttiin Concern for Europe's Tomorrow (2).

Suomessa ympäristöterveydellä on pitkät perinteet alkaen Lääkintöhallituksen edeltäjän, Keisarillisen lääkintökollegion perustamispöytäkirjasta. 1800-luvulla annettiin useita säädöksiä ympäristön terveysolojen kohentamiseksi, näistä merkittävimpänä ensimmäinen terveydenhoitoasetus vuonna 1879. Myös Helsingin kaupunki heräsi varhain havaitsemaan ympäristöasioiden merkityksen ja perusti nykyisen ympäristölaboratorion edeltäjän vuonna 1884 ja ensimmäisen terveystarkastajan toimen vuonna 1889. Lainsäädännön myötä maahamme kehittyi laaja valtiollinen ja kunnallinen hallinto ympäristöterveysasioita hoitamaan. Tämä oli erityisen tärkeää tilanteessa, jolloin yksilön terveydenhoitoon ei ollut riittävästi varoja.

Ympäristön saastumisen ja sitä seuranneiden reaktioiden vuoksi Suomeen perustettiin ympäristönsuojelun hallinto 1980-luvulla sekä valtionhallintoon että kuntiin. Viime vuosina nämä hallinnonalat on päällekkäisyyksien purkamiseksi kuntatasolla valtaosin yhdistetty.

Vanhan mallisiin hallintokäytäntöihin perustuen viranomaiset ovat laatineet 1990-luvulla runsaasti erilaisia ympäristöä koskevia toimintasuunnitelmia ja -malleja. Tyypillisesti nämä ovat olleet viranomaislähtöisiä, yleisimmin keskushallintolähtöisiä. Keskustelu ympäristöterveydenhuollon priorisoinnista etenkin paikallistasolla on ollut vähäistä (3,4,5). Yleensä suunnitelmissa ei ole otettu huomioon kuntalaisten käsityksiä, joitakin poikkeuksia lukuunottamatta. Näissäkin on useimmiten katsottu asukasyhdistysten edustavan kuntalaisten näkemystä. Kuitenkaan ei ole ollut tietoa siitä, millaisia asioita kuntalaiset pitävät ympäristöterveydessä tärkeinä ja millaista palvelua he kokevat kunnilta tällä sektorilla saavansa. Tästä syystä Helsingissä on tehty väestökysely, jossa asiaa on selvitetty. Tässä raportissa on kuvattu saadut tulokset.

Aineisto ja menetelmät

Helsingin, Joensuun ja Turun kaupunkien sekä Hämeenlinnan seudun ympäristöterveyden edustajat päättivät yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa toteuttaa asiaa koskevan kyselytutkimuksen kussakin mainitussa kaupungissa yhteisellä menetelmällä. Ajatus syntyi ympäristöterveyskomitean kuntajaoksen kokousten yhteydessä. Rahoitukseen ovat osallistuneet kyseiset kunnat sekä Sosiaali- ja terveysministeriö.

Kuntien edustajien, ympäristöterveyspäällikkö Antti Pöngän (tämän raportin kirjoittaja), terveysvalvonnan johtaja Pentti Janatuisen, ympäristöjohtaja Marjo-Riitta Hämäläisen, terveysvalvonnan johtaja Sara Saaren sekä erityistutkija Mikko Holopaisen toimesta laadittiin aiheet kysymyksiksi sekä suunnitelma tutkimuksen toteuttamiseksi. Kysymysten muokkaajaksi ja tilastollisen analyysin tekijäksi valittiin Sosiaalikehitys Oy.

Sosiaalikehitys Oy ja edellä mainitut henkilöt ovat laatineet kaikkia neljää kuntaa ja kuntayhtymää koskien yhteisraportin (6), joka on julkaistu keväällä 1998. Samoin on laadittu erillisraportit eri kunnista ja kuntayhtymistä, myös Helsingistä (7). Suurin osa tässä raportissa esitetyistä kuvista ja taulukoista on peräisin näistä raporteista.

Helsingissä kysely postitettiin 500 yli 13-vuotiaalle henkilölle. Vastausaktiivisuuden lisäämiseksi kuukausi myöhemmin postitettiin uusintakyselykirje. Kyselylomakkeen mukana seurasi kartta, johon vastaajia pyydettiin merkitsemään paikka, jota he pitävät kaupungissa terveyden suhteen erityisen myönteisenä sekä toisaalta paikka, jota he pitävät erityisen kielteisenä. Kyselylomake on tämän julkaisun liitteenä 1.

Tulokset

Sosiodemografiset tekijät

Kaikkiaan kyselylomakkeita lähetettiin 500 kpl. Neljä lomaketta palautettiin, koska tavoitettavan osoite oli muuttunut ja uusi osoite ei ollut tiedossa. Vastauksia saatiin 183 kpl, joten vastausprosentti oli 37 %. Vastaajista oli 60 % naisia ja 40 % miehiä. Vastaajien ikä painottui 40 - 70-vuotiaisiin. Erityisen matala vastausaktiivisuus oli alle 20-vuotiaiden joukossa. Vastaajien ikäjakautuma suhteessa kaikkien helsinkiläisten ikäjakautumaan on esitetty liitteessä 2.

Tutkittavien koulutus vastaa melko hyvin helsinkiläisten keskimääräistä koulutusta. Ainoastaan korkeakoulututkinnon suorittaneiden osalta vastausaktiivisuus oli jonkin verran keskimääräistä suurempi. Työttömien vastausaktiivisuus oli suhteessa muita ryhmiä pienempi.

Ympäristöterveyden eri osa-alueiden tärkeys

Vastaajia pyydettiin arvioimaan ympäristöterveyden eri osa-alueiden tärkeyttä esittämällä 16 eri väittämää, jotka on esitetty liitteen 1 kyselylomakkeessa. Tärkeyttä pyydettiin arvioimaan numeroilla 1-5 siten, että 5 tarkoittaa "erittäin tärkeää" ja 1 "ei lainkaan tärkeää".

Tulokset on esitetty taulukossa 1 vastaajien tärkeysarvion mukaisesti. Esitettyjä asioita pidettiin yleisesti varsin tärkeinä. Tärkeimmäksi koetut asiat, juomaveden puhtaus ja elin-

tarvikkeiden puhtaus, saivat keskiarvopistemäärän 4,9 ja vähiten tärkeiksi koetut asiat, vesistöjen uimakelpoisuus ja asunnon meluttomuus, nekin keskimäärin 4,2 pistettä.

Verrattuina muihin kolmeen taajamaan, Turkuun, Joensuuhun ja Hämeenlinnan seutuun tulokset olivat hämmästyttävän yhdensuuntaiset. Tämä on esitetty graafisesti liitteessä 3.

Taulukko 1. Helsinkiläisten arvio ympäristöterveyden eri osa-alueiden tärkeydestä. Taulukossa on esitetty keskimääräiset pisteet skaalan ollessa 1-5 siten, että 5 merkitsee "erittäin tärkeää"

Tabell 1. Helsingforsbornas bedömning av betydelsen av miljöhygienens olika delområden. I tabellen återges de genomsnittliga poänvärdena på en skala 1-5, där 5 motsvarar "mycket viktigt".

Juomavesi on puhdasta	4,9
Dricksvattnet är rent	
Elintarvikkeet ovat puhtaita	4,9
Livsmedlen är rena	
Asuntoni sisäilma on puhdasta	4,7
Rumsluften i min bostad är ren	
Leikkipaikat ovat turvallisia	4,7
Lekplatserna är trygga	
Asuinympäristöni on turvallinen	4,7
Min boendemiljö är trygg	
Koulujen ja päiväkotien sisäilma on puhdasta	4,6
Rumsluften i skolor och daghem är ren	
Liikenne on turvallista	4,6
Trafiken är säker	
Koulureitit ovat turvallisia	4,6
Skolrutterna är trygga	
Kaupunki-ilma on mahdollisimman puhdasta	4,5
Stadsluften optimalt ren	
Asuinympäristöni on viihtyisä	4,5
Min boendemiljö är trivsamt	
Teollisuudesta ei aiheudu haittaa asuinalueelle	4,5
Industrin orsakar inte olägenheter i bostadsområdena	
En joudu hengittämään tupakansavua asunnossa	4,5
Jag behöver inte andas in tobaksrök i bostaden	
Pyörällä liikkuminen on turvallista	4,5
Det är tryggt att färdas med cykel	
En joudu hengittämään tupakansavua työpaikalla	4,4
Jag behöver inte andas tobaksrök på arbetsplatsen	
Vesistöt ovat uimakelpoisia	4,3
Vattendragen går att simma i	
Asuntooni ei kantaudu melua	4,2
Min bostad nås inte av buller	

Liitteessä 4 on esitetty tulokset yksilöidymmin ja verrattu niitä vastaavasti muiden paikkakuntien kyselytutkimusten tuloksiin.

Ympäristöterveyden osa-alueiden tila

Kysymyksen, miten hyvin ympäristöterveyden eri osa-alueiden toimien toteuttamisessa on onnistuttu, arviointi oli kriittisempi, mutta kuitenkin kaikilla osa-alueilla piste-määrät ylittivät keskiarvon 2,8, arviointiasteikon ollessa edellämainittu 1-5.

Eri osa-alueiden toimenpiteiden toteutumisesta parhaiten katsottiin onnistutun tupakansavun torjunnassa asunnoissa ja työpaikoilla sekä juomaveden puhtauden turvaamisessa ja teollisuuden haittojen torjunnassa. Huonoiten katsottiin onnistutun yhdyskuntailman puhtauden ja vesistöjen uimakelpoisuuden turvaamisessa, pyörällä liikkumisen turvallisuuden turvaamisessa sekä koulujen ja päiväkotien sisäilman puhtaana pitämisessä. Tulokset on esitetty taulukossa 2 ja yksilöidymmin liitteissä 5 ja 6.

Taulukko 2. Helsinkiläisten arvio ympäristöterveyden eri osa-alueiden toimien toteutumisesta. Arvosteluasteikko on 1-5, jossa 5 merkitsee "toimissa onnistuttu täydellisesti".

Tabell 2. Helsingforsbornas bedömning av hur väl arbetet inom miljöhygienens olika delområdena lyckats. Bedömningsskalan är 1-5, där 5 motsvarar "åtgärnerna lyckats fullständigt"

En joudu hengittämään tupakansavua asunnossa	4,3
Jag behöver inte andas tobaksrök i bostaden	
En joudu hengittämään tupakansavua työpaikalla	4,2
Jag behöver inte andas tobaksrök på arbetsplatsen	
Juomavesi on puhdasta	4,2
Dricksvattnet är rent	
Teollisuudesta ei aiheudu haittaa asuinalueelle	3,9
Industrin förorsakar inte olägenheter i bostadsområdet	
Asuinympäristöni on turvallinen	3,9
Min boendemiljö är trygg	
Elintarvikkeet ovat puhtaita	3,8
Livsmedlen är rena	
Asuinympäristöni on viihtyisä	3,8
Min boendemiljö är trivsamt	
Asuntoni sisäilma on puhdas	3,8
Rumsluften i min bostad är ren	
Liikenne on turvallista	3,6
Trafiksäkerheten är god	
Leikkipaikat ovat turvallisia	3,6
Lekplatsen är trygga	
Koulureitit ovat turvallisia	3,4
Skolrutterna är trygga	
Asuntooni ei kantaudu melua	3,5
Min bostads nås inte av buller	
Pyörällä liikkuminen on turvallista	3,4
Det är tryggt att färdas med cykel	
Vesistöt ovat uimakelpoisia	3,3
Vattendragen går att simma i	
Koulujen ja päiväkotien sisäilma on puhdasta	3,3
Rumsluften i skolor och daghem är ren	
Kaupunki-ilma on mahdollisimman puhdasta	2,9
Stadsluften är optimalt ren	

Liitteissä 7 ja 8 on kuvattu, miten helsinkiläiset vastaajat kokivat ympäristöasioiden tärkeyden ja niiden toteutumisen. Lähimpinä toisiaan keskiarvopistemäärät tärkeyden ja toteutumisen osalta olivat tupakansavuttomien asuntojen ja työpaikkojen tupakoinnin kohdalla ja kauimpana toisistaan kaupunki-ilman puhtauden ja vesistöjen uimakelpoisuuden. Liitteessä 8 ja taulukossa 3 on esitetty sama asia käyttäen ryhmitteilyä eri luokkiin.

Taulukko 3. Ympäristöterveyden osa-alueiden koetun tärkeyden ja toteutumisen yhteys.

Tabell 3. Relationen mellan betydelse och genomförande av miljöhygienens olika delområden.

1) erittäin tärkeät ja hyvin toteutuneet
synnerligen viktigt och väl genomförd

- juomaveden puhtaus
- dricksvattnets renhet
- asuinympäristön turvallisuus
- boendemiljöns trygghet
- asuntojen sisäilman puhtaus
- ren rumsluft i bostaden
- elintarvikkeiden puhtaus
- livsmedlens renhet

2) erittäin tärkeät ja huonosti toteutuneet
synnerligen viktig och dåligt genomförd

- liikenne on turvallista
- trafiksäkerheten
- leikkipaikat ovat turvallisia
- lekplatserna är trygga
- koulureitit ovat turvallisia
- skolrutterna är trygga
- koulujen ja päiväkotien sisäilma on puhdasta
- ren rumsluft i skolor och daghem
- kaupunki-ilma mahdollisimman puhdasta
- stadsluften optimalt ren

3) melko tärkeät ja hyvin toteutuneet
relativt viktig och väl genomförd

- en joudu hengittämään tupakansavua työpaikallani
- jag behöver inte andas in tobaksrök på arbetsplatsen
- teollisuudesta ei aiheudu haittaa asuinalueelle
- industrin förorsakar inte olägenheter i bostadsområdet

4) melko tärkeät ja huonosti toteutuneet
relativt viktig och dåligt genomförd

- asuntooni ei kantaudu melua
- min bostad nås inte av buller
- vesistöt ovat uimakelpoisia
- vattendragen går att simma i

5) keskitärkeäksi koettu ja hyvin toteutuneet
 av genomsnittlig betydelse och väl genomförd
 - en joudu hengittämään tupakansavua asunnostani
 - jag behöver inte andas in tobaksrök i bostaden

6) keskitärkeä ja melko huonosti toteutuneet
 av genomsnittlig betydelse och ganska dåligt genomförd
 - asuinympäristöni on viihtyisä
 - min bostadsmiljö är trivsamt

Ympäristöterveyspalvelujen tärkeyden arviointi

Taulukossa 4 on esitetty helsinkiläisten vastaajien näkemys ympäristöterveyden eri osa-alueiden palvelujen saatavuuden tärkeydestä käyttäen edelleen arvosteluasteikkoa 1-5, jossa 5 merkitsee erittäin tärkeää. Tarkemmin tulokset on esitetty liitteessä 9.

Taulukko 4. Helsinkiläisten käsitys ympäristöterveyspalvelujen saatavuuden tärkeydestä.

Tabell 4. Helsingforsbornas uppfattning om betydelsen av tillgången på miljöhygientjänster.

Juomavesitutkimukset	4,7
Dricksvattenundersökningar	
Elintarviketutkimukset	4,6
Livsmedelsundersökningar	
Rakennusvalvonnan palvelut	4,4
Byggkontrolltjänster	
Asuntojen tuholaiistorjunta	4,2
Skadeinsektsbekämpning i bostäder	
Haittaeläinten torjunta	4,1
Skadedjursbekämpning	
Vapaa-ajan tilojen tarkastus	3,7
Inspektion av fritidslokaler	
Melumittaukset	4,2
Bullernivämätningar	
Sisäilman laadun arviointi	4,2
Kvalitetskontroll av rumsluft	
Ilmanvaihdon mittaukset	4,2
Ventilationsmätningar	
Radonpitoisuuksien mittaukset asunnoissa	4,1
Radonhaltsmätningar i bostäder	

Ympäristöterveyspalvelujen käyttö

Ympäristöterveyspalvelujen käyttöön vastattiin myöskin asteikolla 1-5, jossa 1 merkitsi "en koskaan", 2 "harvoin", 3 "silloin tällöin", 4 "melko usein" ja 5 "usein". Yksityiskohtaiset tulokset on esitetty liitteessä 10 ja keskiarvot taulukossa 5.

Taulukko 5. Helsinkiläisten ympäristöterveyspalvelujen käyttö vastaajien keskiarvona käyttäen asteikkoa 1-5.

Tabell 5. Helsingforsbornas utnyttjande av miljöhygienntjänster. Medelvärde enligt bedömningsskala 1-5.

Rakennusvalvonnan palvelut	1,5
Byggkontrolltjänster	
Asuntojen tuholistorjunta	1,4
Skadeinsektsbekämpning i bostäder	
Haittaeläinten torjunta	1,2
Skadedjursbekämpning	
Juomavesitutkimukset	1,2
Dricksvattenundersökningar	
Ilmanvaihdonmittaukset	1,2
Ventilationsmätningar	
Sisäilman laadun arviointi	1,2
Kvalitetskontroll av rumsluft	
Vapaa-ajan tilojen tarkastus	1,1
Inspektion av fritidslokaler	
Elintarviketutkimukset	1,1
Livsmedelsundersökningar	
Melumittaukset	1,1
Bullernivåmätningar	
Radonmittaukset asunnoissa	1,1
Radonhaltsmätningar i bostäder	

Ympäristöterveyspalvelujen laadun arviointi

Liitteessä 11 ja taulukossa 6 on esitetty helsinkiläisten ympäristöterveyspalvelujen käyttäjien arvio palvelujen laadusta. Arvioinnissa käytettiin jälleen asteikkoa 1-5, jossa 1 merkitsi huonoa ja 5 erinomaista. Yleisesti ottaen vastaajat pitivät palveluja keskimäärin hyvinä. Arviointien pisteiden keskiarvot vaihtelivat 3,9:stä 3,1:een. Parhaiksi palvelut koettiin juomaveden tutkimisessa, ilmanvaihdon mittauksissa ja elintarvikkeiden tutkimisessa sekä sisäilman laadun arvioinnissa. Matalimmat keskiarvopistemäärät saivat vapaa-ajan tilojen tarkastukset sekä melumittaukset.

Kysyttäessä syytä palvelujen käyttämättömyyteen valtaosa (66 %) ilmoitti, ettei ollut tarvetta kyseisiin palveluihin. 19 % ilmoitti, ettei tiedä, mistä palveluja saa. 16 % ei tiennyt palvelujen olemassaolosta ja 5 % ilmoitti, ettei heillä ole kiinnostusta näihin asioihin. Lisäksi 11 % ilmoitti muun syyn kuten tietojen puutteen palvelujen hinnoista ja maksajasta. Huomioon on otettava myös se, että ympäristöterveyspalvelut koskevat useassa tapauksessa suurelta osin yrityksiä, jotka eivät kuuluneet kyselyn piiriin.

Taulukko 6. Helsinkiläisten arvio ympäristöterveyspalvelujen laadusta. Asteikko 1-5, jossa 1 merkitsee huonoa ja 5 erinomaista.

Tabell 6. Helsingforsbornas bedömning av miljöhygientjänsternas kvalitet. Skala 1-5, där 1 motsvarar ”dåligt” och 5 ”utmärkt”.

Juomavesitutkimukset	3,9
Dricksvattenundersökningar	
Ilmanvaihdon mittaukset	3,9
Ventilationsmätningar	
Sisäilman laadun arviointi	3,8
Kvalitetskontroll av rumsluft	
Elintarviketutkimukset	3,7
Livsmedelsundersökningar	
Haittaeläinten torjunta	3,7
Skadedjursbekämpning	
Rakennusvalvonnan palvelut	3,6
Byggkontrolltjänster	
Asuntojen tuholaiستorjunta	3,6
Skadeinsektsbekämpning i bostäder	
Radonmittaukset asunnoissa	3,5
Radonhaltsmätningar i bostäder	
Melumittaukset	3,3
Bullernivämätningar	
Vapaa-ajan tilojen tarkastukset	3,1
Inspektion av fritidslokaler	

Lisätietojen tarve

Helsinkiläisiltä kysyttiin myös, mistä ympäristöterveyden osa-alueesta tarvittaisiin lisätietoja ja miten. Yleisimmin tietoja tarvittiin juomaveden laadusta sekä elintarvikkeiden laadusta ja puhtaudesta ja toisaalta vähiten ympäristömelusta ja vapaa-ajan tilojen puhtaudesta. Tulokset on esitetty taulukossa 7.

Tietoja ympäristöterveysasioista vastaajat hankkivat mieluiten lehdistä ja asiaa koskevista erillisistä tiedotteista. Mieluisin tapa asioida ympäristöterveydenhuollossa oli vastaajien mielestä soittaminen Helsingin kaupungin ympäristökeskukseen.

Taulukko 7. Helsinkiläisten käsitys siitä, mistä ympäristöterveyden osa-alueesta tarvitaan lisää tietoa.

Tabell 7. Miljöhygienområden inom vilka mer information är önskvärd enligt helsingforsborna.

Juomaveden laatu	56 %
Drickvattnets kvalitet	
Elintarvikkeiden laatu ja puhtaus	53 %
Livsmedlen kvalitet och renhet	
Sisäilman laatu	38 %

Rumsluftens renhet	
Elintarvikemyymälöiden hygienia ja puhtaus	34 %
Livsmedelsbutikernas hygien ja renhet	
Kaupunki-ilman laatu	32 %
Stadsluftens kvalitet	
Sisäilman radonpitoisuus	25 %
Radonhalt i rumsluft	
Asuinympäristön ja liikenteen tapaturmavaarat	21 %
Olycksrisker i boendemiljön och trafiken	
Ympäristön melu	19 %
Miljöbuller	
Vapaa-ajan tilojen puhtaus	8 %
Renhet i fritidslokaler	
Muut	2 %
Övriga	

Koulutustason perusteella arvioituna lisätiedon tarve koettiin melko samankaltaiseksi eri koulutusryhmissä käytettäessä jakoa peruskoulun, ammattikoulun, lukion tai opiston käyneisiin sekä korkeakoulun käyneisiin. Poikkeuksena oli korkeakoulun käyneet, joiden tiedon tarve oli suurin.

Toiminta ympäristöterveyden hyväksi

Helsinkiläisiltä kysyttiin 8 kysymyksellä miten he olivat mahdollisesti vaikuttaneet ympäristöterveyden hyväksi. Kysymykset ja vastausten keskiarvot käyvät ilmi taulukosta 8 ja liitteestä 12.

Taulukko 8. Ilmoitettu vaikutusaktiivisuus ympäristöterveyden turvaamiseksi. Mitta-asteikko 1-5, jossa 1 tarkoittaa "ei koskaan" ja 5 "usein".

Tabell 8. Meddelad aktivitet till gagn för miljöhygien. Bedömningsskala 1-5, där 1 motsvarar "aldrig" och 5 "ofta".

1. Varmistan ostaessani elintarvikkeen tuoreuden	4,6
Jag kontrollerar att de livsmedel jag köper är färska	
2. Huolehdin asuntoni ilmanvaihdosta	4,4
Jag sörjer för god ventilation i min bostad	
3. Siivoan säännöllisesti asuntoni	4,3
Jag städer min bostad regelbundet	
4. Käytän vain tuotteita, joita pidän terveellisenä	4,1
Jag använder endast produkter som jag anser vara hälsosamma	
5. Ostan kotimaisia tuotteita	4,0
Jag köper inhemska produkter	
6. Vältän paikkoja, joissa on tupakansavua	3,8
Jag undviker platser med tobaksrök	
7. Vältän meluisia paikkoja	3,7
Jag undviker bullrika platser	
8. Ostan luonnonmukaisesti valmistettuja tuotteita	3,1
Jag köper naturenligt producerade produkter	

Vastaajista 87 % ilmoitti aina tarkistavansa elintarvikkeista niiden käyttökelpoisuuden, esim. viimeisen myyntipäivän. Yhtä lukuunottamatta loput ilmoittivat tarkastavansa tämän seikan joskus. 61 % vastaajista ilmoitti vievänsä tuotteen takaisin kauppaan, jos on sattunut ostamaan pilaantuneen tuotteen. Samassa tilanteessa 24 % ilmoitti heittävänsä tuotteen pois ja huomauttavansa asiasta seuraavalla kerralla kaupassa asioidessaan, 22 % ilmoitti ainoastaan heittävänsä tuotteen pois, 17 % lähettävänsä tuotteen valmistajalle, 8 % arvioi asioivansa vastaisuudessa eri kaupassa ja vain 2 % ilmoitti vievänsä pilaantuneen tuotteen tutkittavaksi elintarvikelaboratorioon. Lisäksi kuusi vastaajista ilmoitti jonkin näistä poikkeavan, useimmiten yhdistelmävaihtoehdon.

Kysyttäessä missä helsinkiläiset olivat vaikuttaneet ympäristön terveellisyyteen ja viihtyisyyteen kävi ilmi, että lähiympäristä oli luonnollisesti yleisin vaikutusalue. Tulokset on esitetty liitteessä 13. Kotonaan tähän ilmoittivat eri asteisesti miltei kaikki ja lähiympäristössä sekä työ- ja kouluympäristössä useimmat vastaajat. Koko kaupunkiympäristössä vaikutusmahdollisuuksiaan oli käyttänyt usein 3 %, melko usein 9 %, silloin tällöin 16 %, harvoin 38 % ja ei koskaan 34 % vastanneista.

Vaikutushalukkuus ympäristöterveysasioihin

Vaikutushalukkuutta tiedusteltiin kysymällä vastaajan halukkuutta osallistua kaavojen valmisteluun, ympäristövaikutusten arviointiin lähiympäristössä tehtävien hankkeiden osalta, ympäristöterveysasukasiltoihin tai muulla tavoin. Lisäksi kysyttiin onko vastaaja haluton osallistumaan ympäristöterveysviranomaisten toimintaan. Tulokset on esitetty taulukossa 9.

Taulukko 9. Helsinkiläisten halukkuus vaikuttaa aktiivisesti ympäristön kehittämiseen.

Tabell 9. Helsingbornas villighet att aktivt påverka utvecklingen av miljön.

1. Ympäristövaikutusten arviointiin lähiympäristössä tehtävien hankkeiden osalta vaikuttaminen	40 %
Påverka miljökonsekvensbedömningar av projekt i närmiljön	
2. Ympäristöterveysasukasiltoihin osallistuminen	34 %
Delta i boendeträffar som gäller miljöhygien	
3. Kaavoihin vaikuttaminen	24 %
Påverka stadsplaner	
4. Ei halua vaikuttaa	22 %
Vill inte påverka	
5. Halukkuus vaikuttaa muulla tavoin	6 %
Villig att påverka på annat sätt	

Miehet olivat naisia halukkaampia osallistumaan kaavoitusta ja ympäristövaikutusarviointia koskeviin seikkoihin, kun taas naiset asukasiltoihin. Koulutuksen lisääntyminen lisäsi halukkuutta osallistua aktiiviseen vaikuttamiseen. Samoin lapsiperheet olivat halukkaampia vaikuttamiseen.

Ympäristöterveyspalvelujen järjestäminen

Kuntalaisilta tiedusteltiin, tulisiko ympäristöterveydenhuolto järjestää kokonaan kunnan toimesta verovaroin, osittain verovaroin, osittain käyttömaksuilla, yksityisesti tai kunnan ja yksityisten yhteistyössä järjestämänä. Vastaukset on esitetty taulukossa 10.

Taulukko 10. Kuntalaisten mielipiteet ympäristöterveydenhuollon organisoinnista.
Tabell 10. Helsingforsbornas åsikter om hur miljöhygienens bör organiseras.

1. Kokonaan kunnan järjestämänä rahoitettuna osittain kunnallisveroilla ja osittain käyttömaksuilla Helt i kommunal regi, finansiering dels via skatter, dels via bruksavgifter	44 %
2. Kunnan ja yksityisten yhteistyössä järjestämänä I samarbet mellan kommunen och den privata sektorn	28 %
3. Kokonaan kunnan järjestämänä, rahoitettuna yksinomaan verovaroin Helt i kommunal regi, finansiering enbart via skatter	22 %
4. Yksityisesti käyttäjän maksaessa kustannukset Privat, varvid användaren betalar kostnaderna	4 %
5. Muutoin På annat sätt	2 %

Mielikuvakartta

Kaupunkilaisilta pyydettiin myös merkitsemään kaupungin karttaan terveydelle haitallisia ja terveydelle suotuisia paikkoja. Vastaajien melko yksimielinen kanta oli, että ydinkeskusta, Kallio ja Sörnäinen ovat terveyden kannalta haitallisimpia alueita. Melu ja huono ilmanlaatu olivat yleisimmin mainittuja asioita näillä alueilla. Myös hyvin yksimielisiä oltiin viihtyisistä paikoista Helsingissä. Tällaisiksi mainittiin postinumeroalueet Kaivopuisto, Suomenlinna ja Vuosaaren alue. Yhteistä näille alueille on ainakin merenrannan läheisyys. Yleisimmin mainittu asia viihtyisällä alueella oli ”puhdas ja kaunis paikka”.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyyn vastanneiden osuus oli pienempi kuin tavallisesti vastaavalla tavalla toteutetuissa kysely tutkimuksissa. Syitä tähän on vaikea arvioida. Syitä voivat olla mm. kyselylomakkeen laajuus ja mahdollinen kyllästyneisyys ympäristöasioita koskevaan informaatiotulvaan. Vastanneiden osuus on kuitenkin niin suuri, että vastauksien voidaan olettaa kuvaavan melko hyvin helsinkiläisten käsityksiä ympäristöterveysasioiden merkityksestä ja ympäristöterveyspalvelujen käytöstä ja laadusta.

Naisten vastausaktiivisuus oli suurempi kuin miesten. Sama ilmiö on todettavissa useimmissa vastaavissa kyselytutkimuksissa. Samoin vastanneiden joukossa painottuivat vanhemmat ikäryhmät. Myös tämä ilmiö on havaittu aiemmissa vastaavissa tutkimuksissa.

Vastauksista on todettavissa, että ympäristöterveyteen liittyviä seikkoja pidettiin erittäin tärkeinä. Numeroarviointia 1-5 käyttäen vähiten tärkeimpänäkin pidetty asia, asuntojen meluttomuus, sai keskiarvopistemääräkseen 4,3 pistettä, pistemäärän 5 merkitessä "erittäin tärkeää". Osaltaan korkeisiin pisteytyksiin syynä voi olla se, että kyselyyn vastanneet olivat enemmän kiinnostuneita ja huolissaan ympäristöterveyskysymyksistä kuin vastaamatta jättäneet.

Tärkeä havainto on, että tärkeimpänä ympäristöterveyden osa-alueena vastaajat pitivät elintarvikkeiden ja talousveden valvontaa ja yhdyskuntasuunnitteluun liittyviä kysymyksiä sekä sisäilmakysymyksiä. Vuonna 1996 tehdyn tutkimuksen mukaan myös valtion ympäristöhallinnon aluetason sekä ympäristöhallinnon kuntien virkamiehet ilmoittivat pitävänsä samoja asioita tärkeimpinä; kolme tärkeimmäksi todettua osa-alueetta olivat heidän mukaansa vesihuolto, yhdyskuntasuunnittelu ja elintarvikevalvonta (8). Toisaalta näistä yhdyskuntasuunnittelu arvioitiin huonoiten hoidetuksi.

Parhaiten kysytyistä ympäristöterveyden osa-alueista katsottiin Helsingissä toteutetun pakkotupakoinnilta välttymisen, mikä perustuu osaltaan uuteen tupakkalakiin, joka kieltää passiivisen tupakoinnin työpaikoilla. Tyytyväisiä oltiin myös puhtaaseen juomaveteen ja haitattomaan teollisuuteen. Selvästi tyytymättömämpiä oltiin toimenpiteisiin, jotka liittyvät yhdyskuntailman puhtauteen. Kriittisesti suhtauduttiin myös yleisten alueiden turvallisuuteen, koulujen ja päiväkotien sisäilman puhtauteen ja uimavesien puhtauteen.

Osa-alueiden toimenpiteiden toteutumisen suhteen helsinkiläiset olivat kriittisempiä kuin Hämeenlinnan seudun, Joensuun ja Turun asukkaat. Suurimmat erot todettiin kaupunkilman puhtauden, vesien uimakelpoisuuden ja asuinympäristön turvallisuuden kohdalla. Toisaalta helsinkiläiset olivat hieman tyytyväisempiä juomaveden puhtauden suhteen kuin muiden paikkakuntien asukkaat.

Tutkimus on tietävästi ensimmäinen laatuaan maassamme. Palvelujen käytön ja palvelutyytyväisyyden osalta vastaavia tutkimuksia on tehty pitkään useilla julkishallinnon yksityissektorin eri alueilla. Tutkimus on aiheen myöhemmin toistaa, mahdollisesti laajennettuna ja kehitetyssä muodossa. Tämä seuranta soveltuu hyvin laadunkehityspyrkimykseen, joka on Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen tärkeimpiä avaintuloksia tällä hetkellä.

Kirjallisuutta

1. Targets for health for all. World Health Organization, Regional Office for Europe, Copenhagen, 1985.
2. Concern for Europe's Tomorrow. WHO European centre for Environment and Health, 1995.
3. Pönkä A. Ympäristöterveydenhuollon priorisointi paikallistason näkökulmasta. Suomen lääkäri-lehti 1995;50:1035-1039
4. Pönkä A. Ympäristöterveydenhuollon priorisointi paikallistasolla. Ympäristö ja terveys 1997;28:31-36.
5. Pönkä A. Ympäristöterveyden toimiala laajentunut. Sairaala 1990;52:78-80.
6. Mattila K, Holopainen M, Saari S, Hämäläinen M-R, Janatuinen P, Pönkä A. Terveysteen vaikuttavat ympäristötekijät ja ympäristöterveydenhuolto kuntalaisten arvioimana. Helsinki, Turku, Joensuu ja Hämeenlinnan seutu. Ympäristö ja terveys-lehti 1998;29:61-68.
7. Mattila K, Holopainen M, Saari S, Hämäläinen M-R, Janatuinen P, Pönkä A. Helsinki: Terveysteen vaikuttavat ympäristötekijät ja ympäristöterveydenhuolto kuntalaisten arvioimana. Moniste, Sosiaalikehitys Oy, Hämeenlinna. 1997.
8. Pönkä A, Holopainen M, Saari S, Hämäläinen MR, Janatuinen P. Julkaisematon selvitys.

KYSELY TERVEYTEEN VAIKUTTAVISTA YMPÄRISTÖTEKIJÖISTÄ

Lähetimme teille muutama viikko sitten kyselyn ympäristöterveydestä. Koska kyselyyn oli mahdollista vastata nimettömänä, emme tiedä vastanneiden nimiä. Jos olet jo vastannut kyselyyn, voit heittää tämän kaavakkeen tarpeettomana roskiin. Jos et vielä ole vastannut, toivomme, että vastaisit ja palauttaisit lomakkeen 2.12. mennessä oheisessa vastauskuoressa (postimaksu on jo maksettu).

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on osallistua terveellisen ja viihtyisän ympäristön aikaansaamiseen. Tarkoitus on huolehtia siitä, ettei elinympäristöstä aiheudu kuntalaisille terveydellistä haittaa. Jokainen ihminen on oman elinympäristönsä asiantuntija ja siihen vaikuttaja. Siten ympäristön saattaminen terveellisemmäksi onnistuukin parhaiten kuntalaisten ja viranomaisten yhteistyönä. Nyt Sinulla on mahdollisuus ilmaista mielipiteesi oman kaupunkisi ympäristöterveysasioista. Tämä kysely on käynnistetty, jotta jatkossa pystyisimme kohdentamaan työmme kuntalaisten mielestä oleellisiin asioihin.

Ympäristöterveydenhuollon tehtäviä ovat elintarvikkeiden ja elintarvikehuoneistojen valvonta, asuntojen, julkisten kokoontumistilojen ja talousveden valvonta, vesistöjen tilan, ilman laadun, melutason ja terveyshaittaa aiheuttavien laitosten seuranta. Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluu myös kunnallinen eläinlääkintähuolto sekä mm. eläinsuojelu.

Kysely toteutetaan Helsingissä, Hämeenlinnan seudulla, Joensuussa ja Turussa. Kysymykset on laadittu osallistuvien kuntien ympäristöterveydenhuollon ja Kansanterveyslaitoksen yhteistyönä. Kyselyn lisänä on myös "mielikuvakartta", johon voit merkitä oman kokemuksesi perusteella terveydelle haitallisia ja terveydelle suotuisia paikkoja. Tutkimuksen toteuttaa Sosiaalikehitys Oy, joka on kuntien omistama tutkimuslaitos.

Vastaajien kesken arvotaan kussakin kunnassa 10 ilmaista juomaveden laadun tai asunnon melutason mittausta tai sisäilman laadun arviointia vastaajien toivomusten mukaan.

KIITOS VASTAAMISESTA JO ETUKÄTEEN!

Antti Pönkä

Yhteistyöterveisin,

ympäristöterveyspäällikkö

KYSELY TERVEYTEEN VAIKUTTAVISTA YMPÄRISTÖTEKIJÖISTÄ

TAUSTATIEDOT

(ympyröi oikean vaihtoehdon numero)

1. Olen

- 1 mies
- 2 nainen

2. Syntymävuosi: _____

3. Koulutukseni on (ympyröi ylin koulutusaste)

- 1 peruskoulu, kansakoulu tai keskikoulu
- 2 ammattikurssi, ammattikoulu tai muu vastaava
- 3 lukio tai opisto
- 4 korkeakoulu

4. Olen

- 1 koululainen
- 2 opiskelija
- 3 eläkeläinen
- 4 kotiäiti tai -isä
- 5 työssäkäyvä
- 6 työtön
- 7 muu, mikä _____

5. Kuuluuko perheeseeni alaikäisiä lapsia (alle 18 vuotta)?

- 1 kyllä
- 2 ei

6. Asun _____ nimisellä kadulla
(numeroa ei tarvitse ilmoittaa)

7. Postinumeroni on _____

YMPÄRISTÖN TILA

8. Miten tärkeiksi koet seuraavat asiat?

Pyydämme sinua arvioimaan ympäristön yleistilaa. Ympyröi mieleisesi vaihtoehdon numero.

(5=erittäin tärkeä, 4=melko tärkeä, 3=en osaa sanoa, 2=ei kovin tärkeä, 1= ei lainkaan tärkeä)

		erittäin tärkeä				ei lainkaan tärkeä
Ruoka						
1	elintarvikkeet ovat puhtaita	5	4	3	2	1
2	juomavesi on puhdasta	5	4	3	2	1
Koti- ja asuinympäristö						
3	asuinympäristöni on turvallinen	5	4	3	2	1
4	asuinympäristöni on viihtyisä	5	4	3	2	1
5	teollisuudesta ei aiheudu haittaa asuinalueille	5	4	3	2	1
6	asuntoni sisäilma on puhdasta	5	4	3	2	1
7	en joudu hengittämään tupakansavua asunnossani	5	4	3	2	1
8	asuntooni ei kantaudu melua	5	4	3	2	1
9	vesistöt ovat uimakelpoisia	5	4	3	2	1
Liikenne						
10	liikenne on turvallista	5	4	3	2	1
11	koulureitit ovat turvallisia	5	4	3	2	1
12	pyörällä liikkuminen on turvallista	5	4	3	2	1
Yleistä						
13	koulujen ja päiväkotien sisäilma on puhdasta	5	4	3	2	1
14	kaupunki-ilma on mahdollisimman puhdasta	5	4	3	2	1
15	en joudu hengittämään tupakansavua työpaikallani	5	4	3	2	1
16	leikkipaikat ovat turvallisia	5	4	3	2	1

9. Kuinka seuraavat asiat mielestäsi toteutuvat tällä hetkellä?

(5=täysin, 4=melko hyvin, 3=en osaa sanoa, 2=melko huonosti, 1=ei ollenkaan)

	täysin				ei ollenkaan
Ruoka					
1 elintarvikkeet ovat puhtaita	5	4	3	2	1
2 juomavesi on puhdasta	5	4	3	2	1
Koti- ja asuinympäristö					
3 asuinympäristöni on turvallinen	5	4	3	2	1
4 asuinympäristöni on viihtyisä	5	4	3	2	1
5 teollisuudesta ei aiheudu haittaa asuinalueille	5	4	3	2	1
6 asuntooni sisäilma on puhdasta	5	4	3	2	1
7 en joudu hengittämään tupakansavua asunnossani	5	4	3	2	1
8 asuntooni ei kantaudu melua	5	4	3	2	1
9 vesistöt ovat uimakelpoisia	5	4	3	2	1
Liikenne					
10 liikenne on turvallista	5	4	3	2	1
11 koulureitit ovat turvallisia	5	4	3	2	1
12 pyörällä liikkuminen on turvallista	5	4	3	2	1
Yleistä					
13 koulujen ja päiväkotien sisäilma on puhdasta	5	4	3	2	1
14 kaupunki-ilma on mahdollisimman puhdasta	5	4	3	2	1
15 en joudu hengittämään tupakansavua työpaikallani	5	4	3	2	1
16 leikkipaikat ovat turvallisia	5	4	3	2	1

10. Mielestäni voin elää kotikaupungissani / -kunnassani ilman ympäristöstä aiheutuvia terveydellisiä haittoja:

(5=samaa mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 3=en osaa sanoa, 2=jokseenkin eri mieltä, 1=eri mieltä)

samaa mieltä				eri mieltä
5	4	3	2	1

11. Mielestäni on tärkeää, että kunnassamme / kaupungissamme on saatavilla seuraavia ympäristöterveydenpalveluja:

	erittäin tärkeää				tarpeetonta
1 elintarviketutkimuksia	5	4	3	2	1
2 juomavesitutkimuksia	5	4	3	2	1
3 rakennusvalvonnan palveluja	5	4	3	2	1
4 melumittauksia	5	4	3	2	1
5 radonpitoisuuden mittauksia asunnoissa	5	4	3	2	1
6 ilmanvaihdon mittauksia	5	4	3	2	1
7 sisäilman laadun arviointeja	5	4	3	2	1
8 asunnon hyönteisten tunnistamista ja torjuntaa	5	4	3	2	1
9 haittaeläinten torjuntaa	5	4	3	2	1
10 vapaa-ajan tilojen tarkastusta	5	4	3	2	1
11 muuta, mitä _____	5	4	3	2	1

12. Olen käyttänyt seuraavia palveluja:

(5=usein, 4=melko usein, 3=silloin tällöin, 2=harvoin, 1=en koskaan)

	usein				en koskaan
1 tutkituttanut ruokaa elintarvikelaboratoriossa	5	4	3	2	1
2 juomaveden laadun mittausta	5	4	3	2	1
3 rakennusvalvonnan palveluja	5	4	3	2	1
4 melumittauspalveluja	5	4	3	2	1
5 radonpitoisuuden mittauksia asunnoissa	5	4	3	2	1
6 ilmanvaihdon mittauspalveluja	5	4	3	2	1
7 sisäilman laadun arviointeja	5	4	3	2	1
8 asunnon hyönteisten tunnistamista ja torjuntaa	5	4	3	2	1
9 haittaeläinten torjuntaa	5	4	3	2	1
10 vapaa-ajan tilojen tarkastusta	5	4	3	2	1
11 muuta, mitä _____	5	4	3	2	1

13. Jos et ole käyttänyt edellisiä palveluja, miksi?

- 1 ei ole ollut tarvetta kyseisiin palveluihin
- 2 en tiedä mistä palveluja saa
- 3 en ole tiennyt palvelujen olemassaolosta
- 4 itselläni ei ole ollut kiinnostusta edellisiin asioihin
- 5 muu, mikä: _____

14. Jos olet käyttänyt edellisiä palveluja, mikä on arviosi niistä?

(5=hoidettu erinomaisesti, 4=hoidettu hyvin, 3=en osaa sanoa, 2=hoidettu tyydyttävästi, 1=hoidettu huonosti)

	hoidettu erinomaisesti				hoidettu huonosti
1 elintarviketutkimukset	5	4	3	2	1
2 juomavesitutkimukset	5	4	3	2	1
3 rakennusvalvonnan palvelut	5	4	3	2	1
4 melumittaukset	5	4	3	2	1
5 radonpitoisuuden mittaukset asunnoissa	5	4	3	2	1
6 ilmanvaihdon mittaukset	5	4	3	2	1
7 sisäilman laadun arvioinnit	5	4	3	2	1
8 asunnon hyönteisten tunnistaminen ja torjunta	5	4	3	2	1
9 haittaeläinten torjunta	5	4	3	2	1
10 vapaa-ajan tilojen tarkastukset	5	4	3	2	1
11 muuta, mitä: _____	5	4	3	2	1

15. Tarvitsen tietoja seuraavista asioista:

(ympyröi tarvittavat)

- 1 elintarvikkeiden laatu ja puhtaus
- 2 elintarvikemyymälöiden hygienia ja puhtaus
- 3 juomaveden laatu
- 4 ympäristömelu
- 5 sisäilman laatu
- 6 sisäilman radonpitoisuus
- 7 asuinympäristön ja liikenteen tapaturmavaarat
- 8 yhdyskuntailman laatu
- 9 vapaa-ajan tilojen puhtaus
- 10 muista asioista, mistä: _____

TOIMINTA YMPÄRISTÖTERVEYDEN HYVÄKSI

16. Tarkistan elintarvikkeista niiden käyttökelpoisuuden (esim. viimeinen myyntipäivä)

- 1 aina
- 2 joskus
- 3 en koskaan

17. Jos ostamani elintarvike on pilaantunut, mitä teen?

- 1 heitän tuotteen pois
- 2 heitän tuotteen pois ja huomautan asiasta seuraavalla kerralla asioidessani kaupassa
- 3 heitän tuotteen pois ja asioin vastaisuudessa eri kaupassa
- 4 vien tuotteen takaisin kauppaan
- 5 lähetän tuotteen valmistajalle
- 6 vien pilaantuneen tuotteen tutkittavaksi elintarvikelaboratorioon
- 7 muuta, mitä: _____

18. Vaikutan ympäristööni terveyteni turvaamiseksi:

(5=usein, 4=melko usein, 3=silloin tällöin, 2=harvoin, 1=en koskaan)

	usein				en koskaan
1 käytän vain tuotteita, joita pidän terveellisinä	5	4	3	2	1
2 varmistan ostaessani elintarvikkeiden tuoreuden	5	4	3	2	1
3 ostan kotimaisia tuotteita	5	4	3	2	1
4 ostan luonnonmukaisesti valmistettuja tuotteita	5	4	3	2	1
5 vältän paikkoja, joissa on tupakansavua	5	4	3	2	1
6 vältän meluisia paikkoja	5	4	3	2	1
7 huolehdin asuntoni ilmanvaihdesta	5	4	3	2	1
8 siivoan säännöllisesti asuntoni	5	4	3	2	1
9 muuten, miten: _____	5	4	3	2	1

19. Olen vaikuttanut ympäristöni terveellisyyteen ja viihtyisyyteen:

(5=usein, 4=melko usein, 3=silloin tällöin, 2=harvoin, 1=en koskaan)

	usein				en koskaan
1 kotonani	5	4	3	2	1
2 lähiympäristössäni (pihapiiri, kortteli tms.)	5	4	3	2	1
3 työ-, koulu- tai asuinympäristössäni	5	4	3	2	1
4 koko kaupunkiympäristössäni	5	4	3	2	1
5 muulla tavoin: _____	5	4	3	2	1

20. Haluan vaikuttaa ympäristön kehittämiseen terveelliseksi osallistumalla:

- 1 kaavojen esittelyyn
- 2 ympäristövaikutusten arviointiin lähiympäristössäni tehtävien hankkeiden osalta
- 3 asukasiltoihin, joissa käsitellään ympäristöterveyttä
- 4 muulla tavoin, miten: _____
- 5 en halua osallistua ympäristöterveysviranomaisten toimintaan

21. Kuntamme / kaupunkimme ympäristöterveydenhuolto tulee järjestää:

(ympyröi mieleisesi vaihtoehto)

- 1 kokonaan kunnan järjestämänä - rahoitettuna kunnallisverolla
- 2 kokonaan kunnan järjestämänä - rahoitettuna osittain kunnallisverolla ja osittain käyttömaksuilla
- 3 yksityisesti - käyttäjä maksaa saamistaan palveluista
- 4 kunnan ja yksityisten yhteistyössä järjestämänä
- 5 muuten, miten: _____

22. Haluan saada tietoja ympäristöterveysasioista:

(asetä tärkeysjärjestykseen merkitsemällä vaihtoehdon eteen numero seuraavasti:
1=tärkein, 2=seuraavaksi tärkein, jne.)

- lehdistä
- radiosta
- ilmoitustauluilta (esim. elektroninen taulu keskustassa ilmaisemassa ilman laatua)
- kotiin jaettavista tiedotteista
- internetin välityksellä
- muuten, miten: _____

23. Minulle sopivin tapa asioida ympäristöterveydenhuollossa on:

(asetä tärkeysjärjestykseen samoin kuin edellä)

- käynti kyseisessä virastossa
- soittaminen kyseiseen virastoon
- kirjeitse tai faxin välityksellä
- sähköpostin avulla
- muulla tavoin, miten: _____
- ei ole tarvetta käyttää ympäristöterveyden palveluja

24. Mitä mielestäsi viranomaisten pitäisi tehdä terveellisemmän ympäristön aikaansaamiseksi?

(asetta jälleen tärkeysjärjestykseen)

- tehostaa ympäristöterveyteen liittyvää valvontaa
- tiedottaa asioista nykyistä enemmän
- pyrkiä ennaltaehkäisemään ympäristön terveyshaittoja
- muuta, mitä: _____

KIITOS ARVOKKAISTA MIELIPITEISTÄSI !

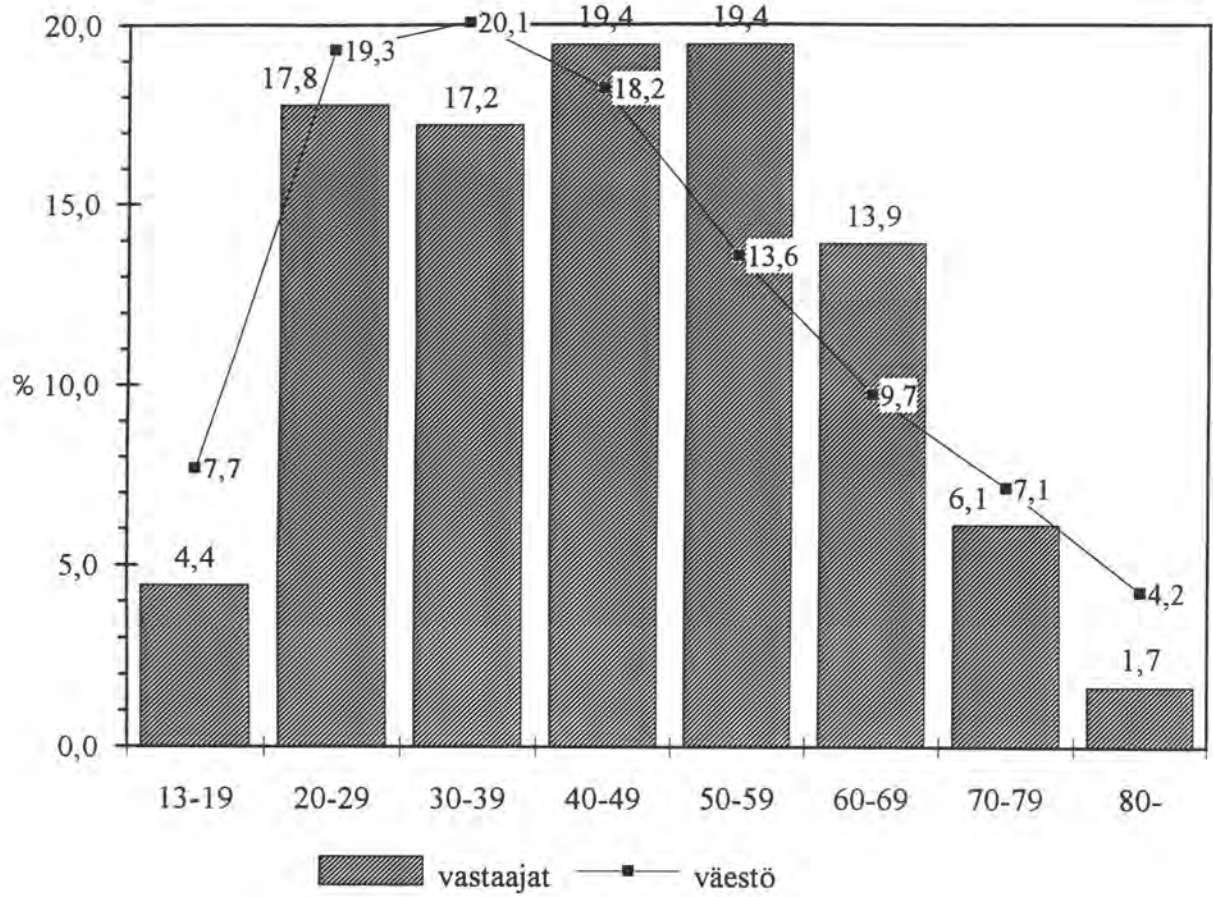
Haluan osallistua arvontaan, ohessa yhteystietoni:

Nimi: _____

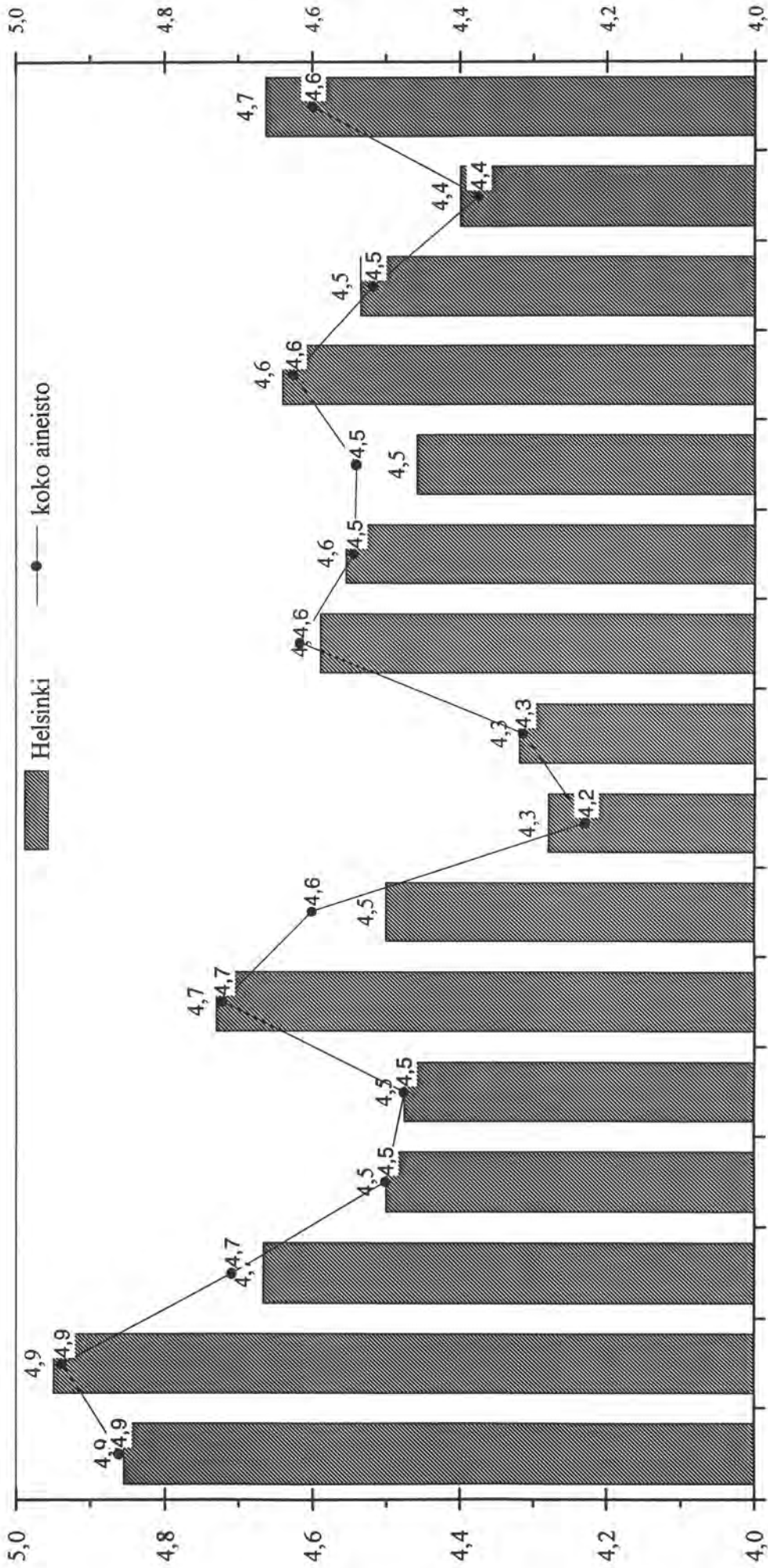
Osoite: _____

Puhelin: _____

Helsinki: vastaajien ikäjakauma prosentteina suhteessa perusjoukon ikäjakaumaan

Miten tärkeäksi koet seuraavat asiat? Vastaukset ympäristöterveysasioiden tärkeydestä keskiarvon mukaan esitettynä.
1=ei lainkaan tärkeä, 5=erittäin tärkeä.

elintarvikkeiden puhtaus
veden puhtaus
ilman puhtaus
asuinalueiden puhtaus
asuinalueiden viihtyisyys
asuinalueiden turvallisuus
asuinalueiden melu
asuinalueiden kantausten puhtaus
asuinalueiden kantausten melu
asuinalueiden kantausten turvallisuus
asuinalueiden kantausten sisäilman puhtaus
asuinalueiden kantausten sisäilman hengittäminen

liikenne koulurei-
työväk. ki-ilma heng. tu-
on turval-
listia
on puhd.
vallisia

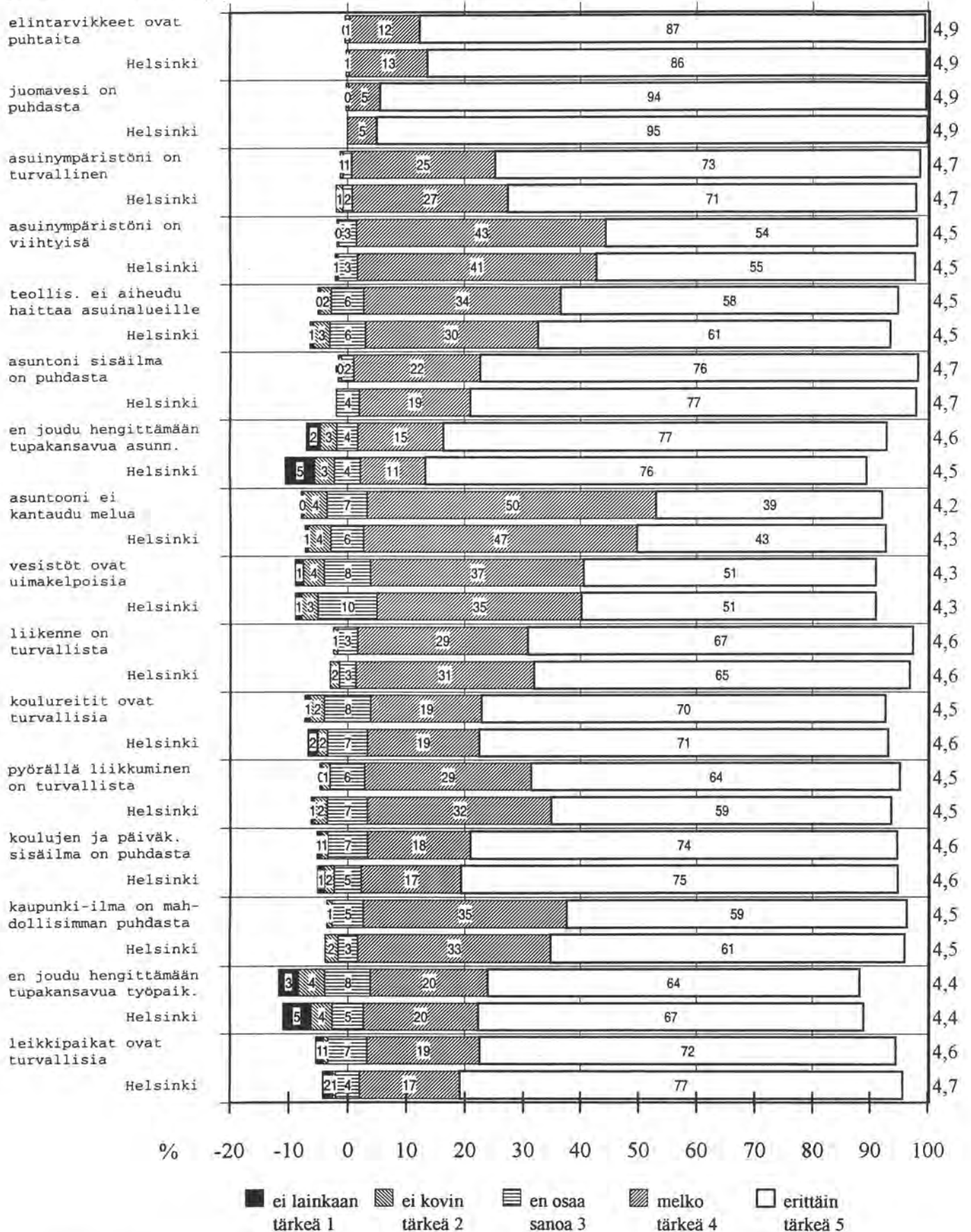
asunto-
ei
ni ei
kantaudu uima-
listia
melua
asunn.
puhdasta
asun.

leikki-
en joudu
paikat
pakans.
puhdasta
asun.

Miten tärkeiksi koet seuraavat asiat?

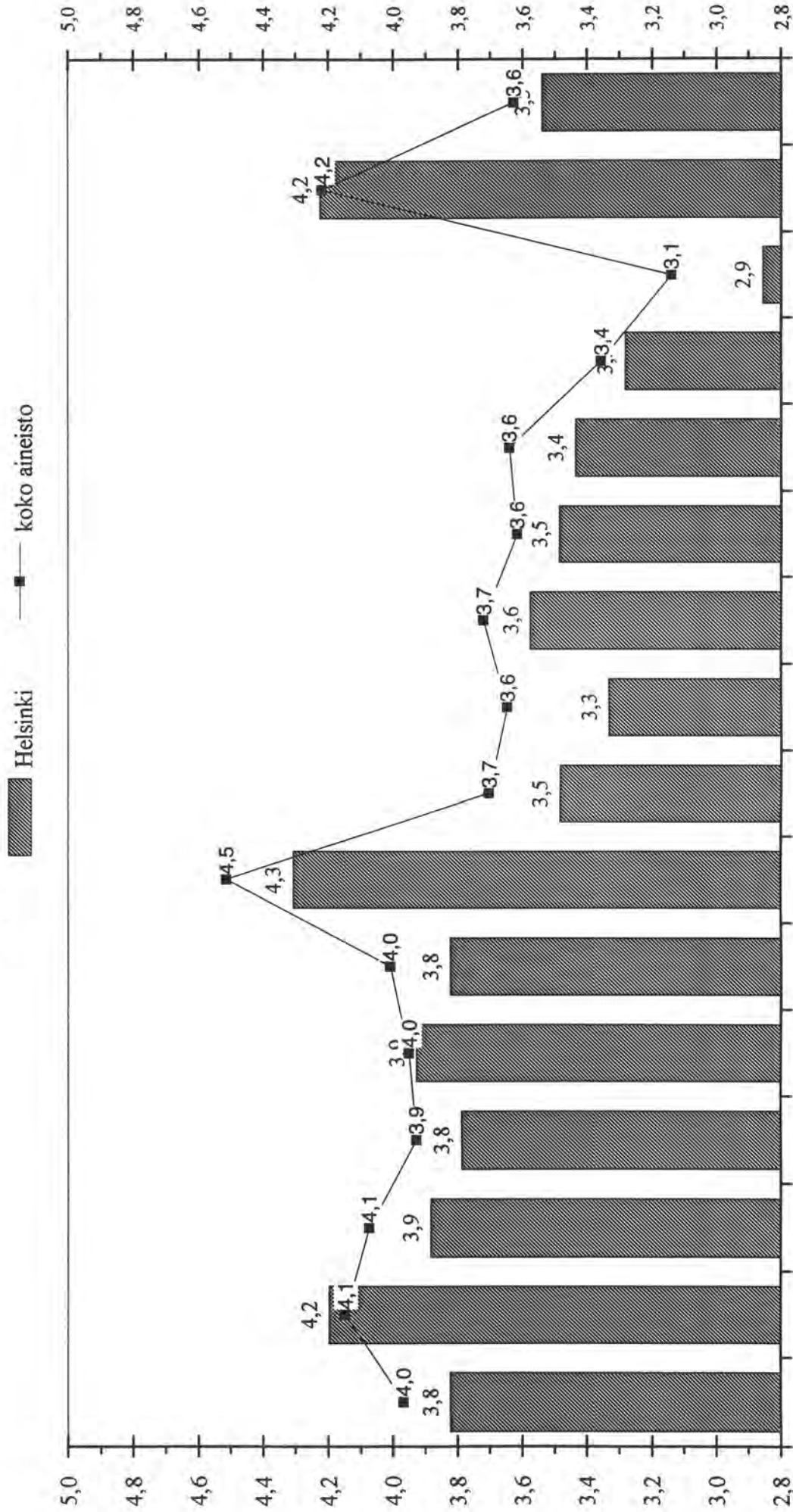
ylemmällä rivillä on koko aineisto

keskiarvo

Vastaajien mielipiteet ympäristöterveysasioiden tärkeydestä koko aineistossa sekä Helsingissä. Luvut palkkien sisällä ovat prosentteja.

Kuinka seuraavat asiat mielestäsi toteutuvat tällä hetkellä? Vastaukset ympäristöterveysasioiden toteutumisesta keskiarvon mukaan esitettynä. 1=ei ollenkaan, 5=täysin.

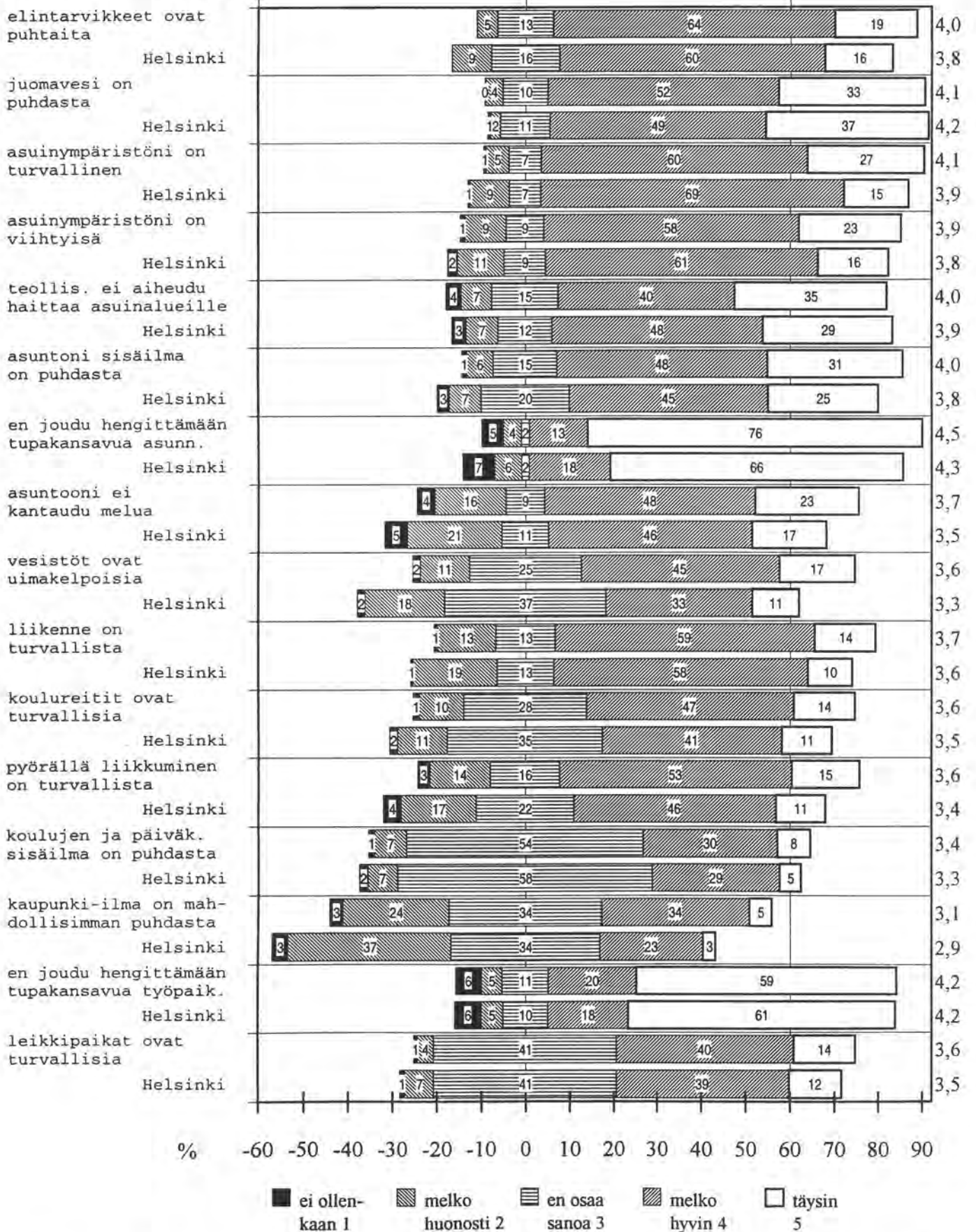

elintarvikkeet ovat puhtaita
 vesi on puhdasta on turvallisena
 juoma-asiat on puhtaita
 asuinalueiden ympäristö on puhtaita
 asunon lämpötila on kunnossa
 asunon puhtaus on kunnossa
 liikenne on turvallista
 koulu- ja päiväkotiympäristö on turvallista
 uima-allas on kunnossa
 ilman lämpötila on kunnossa
 ilman saasteet on kunnossa
 asuinalueiden ympäristö on kunnossa
 leikki- ja vapaa-aika on kunnossa
 asunon lämpötila on kunnossa
 asunon puhtaus on kunnossa
 asunon äänitaso on kunnossa
 asunon kosteus on kunnossa
 asunon valaistus on kunnossa
 asunon sisäilma on kunnossa

Kuinka seuraavat asiat mielestäsi toteutuvat tällä hetkellä?

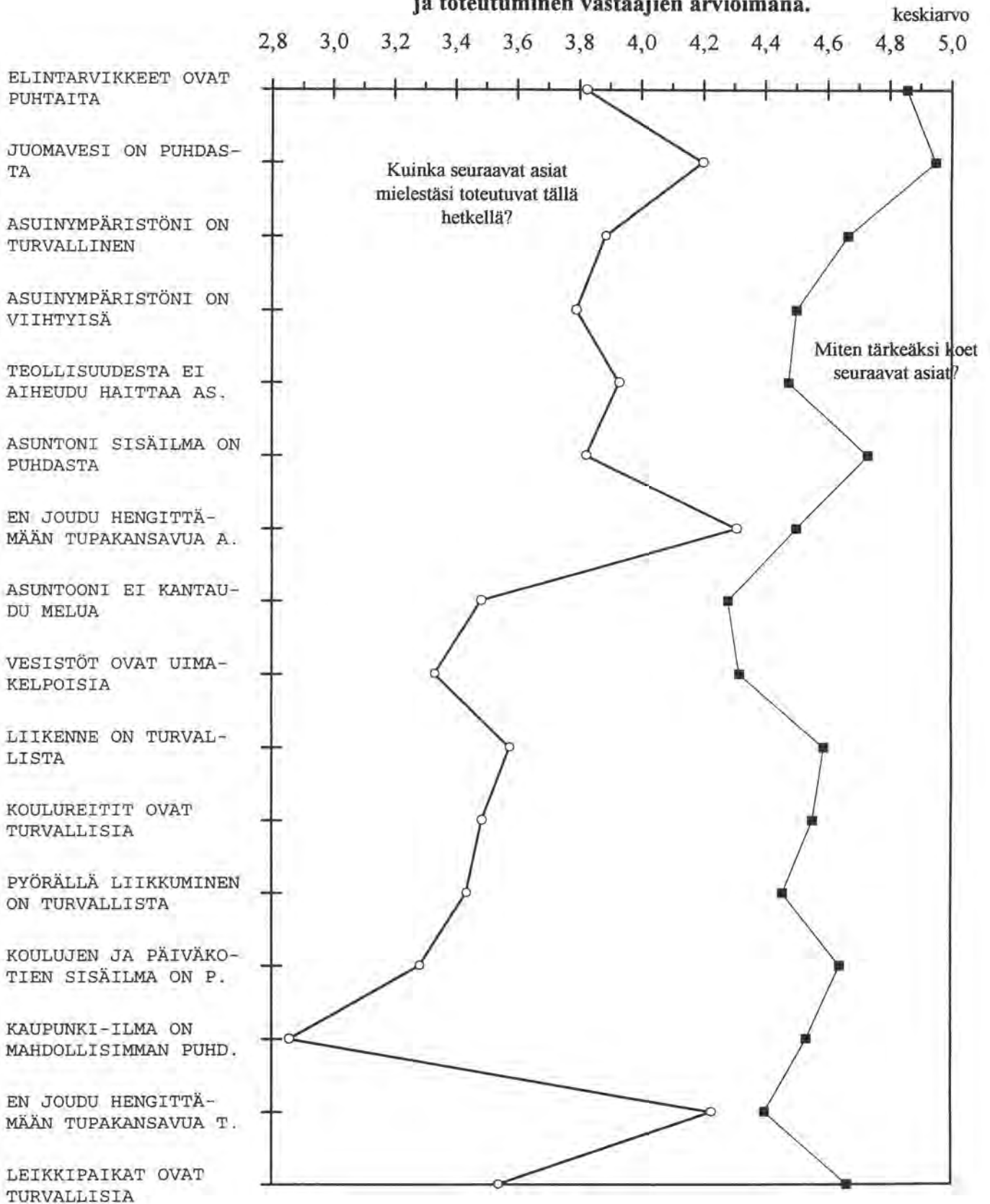
ylemmällä rivillä on koko aineisto

keskiarvo

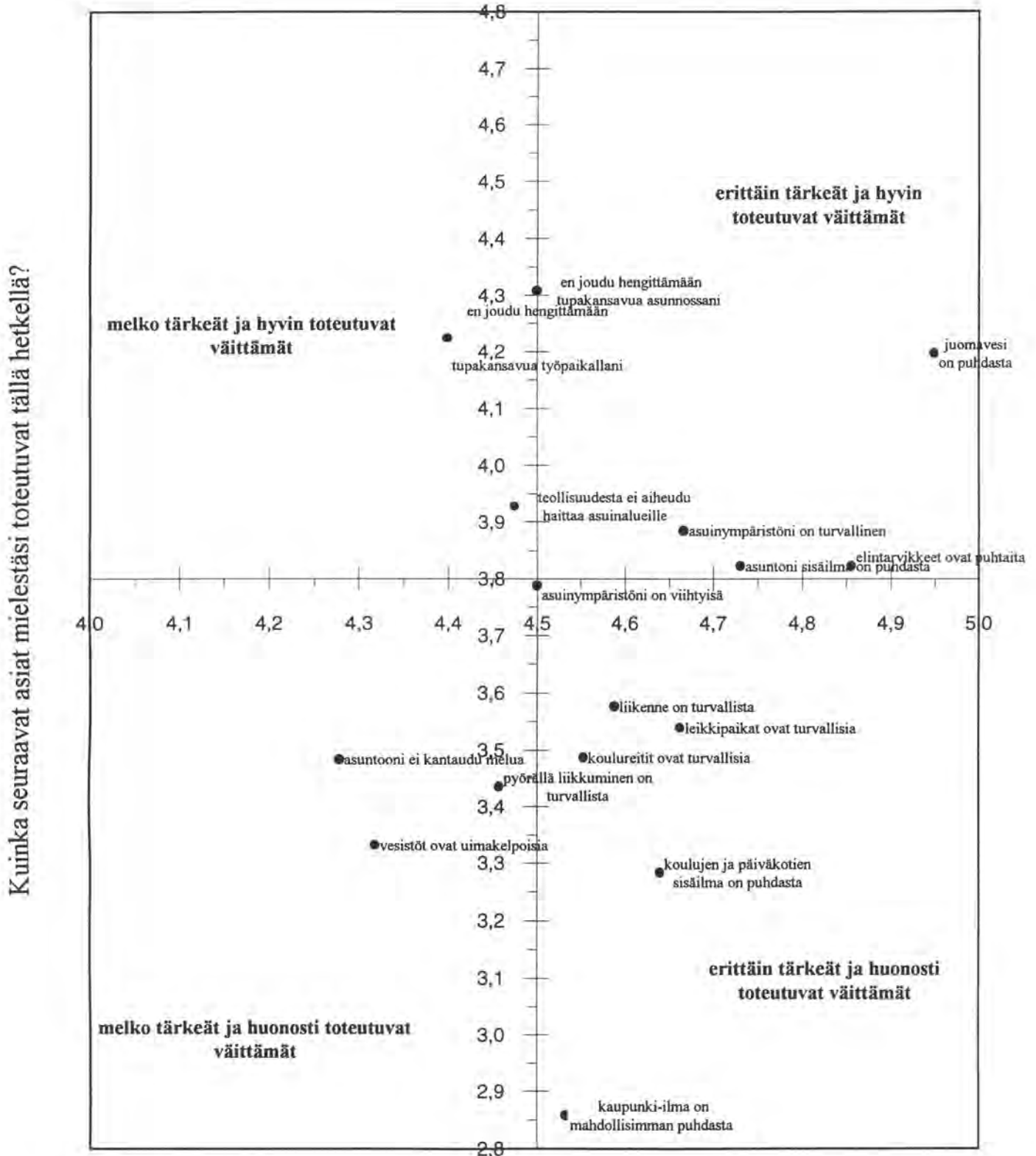

Vastaajien käsitykset ympäristöterveysasioiden toteutumisesta koko aineistossa sekä Helsingissä. Luvut palkkien sisällä ovat prosentteja.

Helsinki:
Ympäristöterveysasioiden tärkeys
ja toteutuminen vastaajien arvioimana.

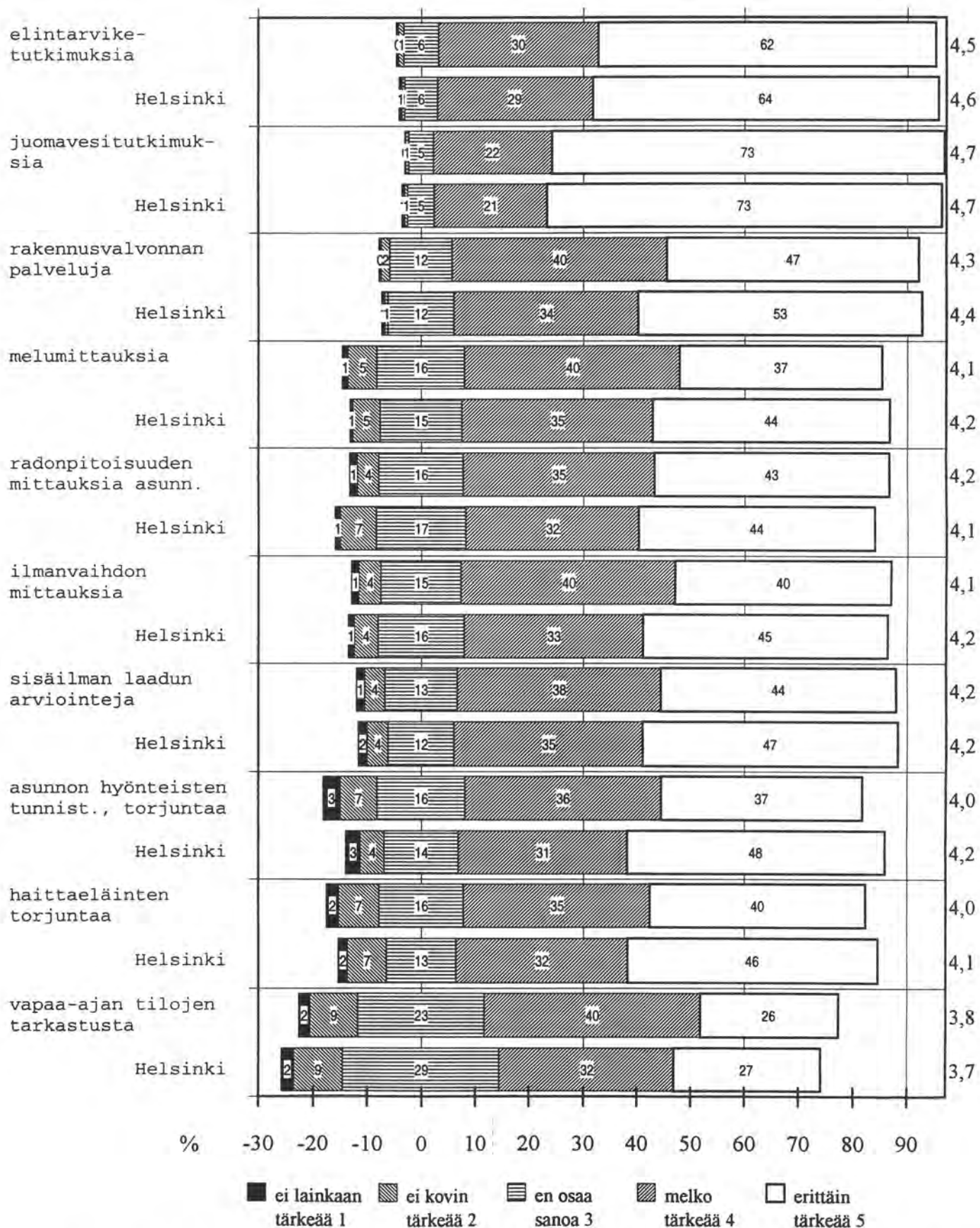
Helsinki: Ympäristön tila. Vaaka-akselilla on kuvattu asioiden tärkeys keskiarvon mukaan ja pystyakselilla saman asian toteutuminen keskiarvon mukaan.

Mielestäni on tärkeää, että kaupungissamme on saatavilla seuraavia ympäristöterveyspalveluja:

ylemmällä rivillä on koko aineisto

keskiarvo

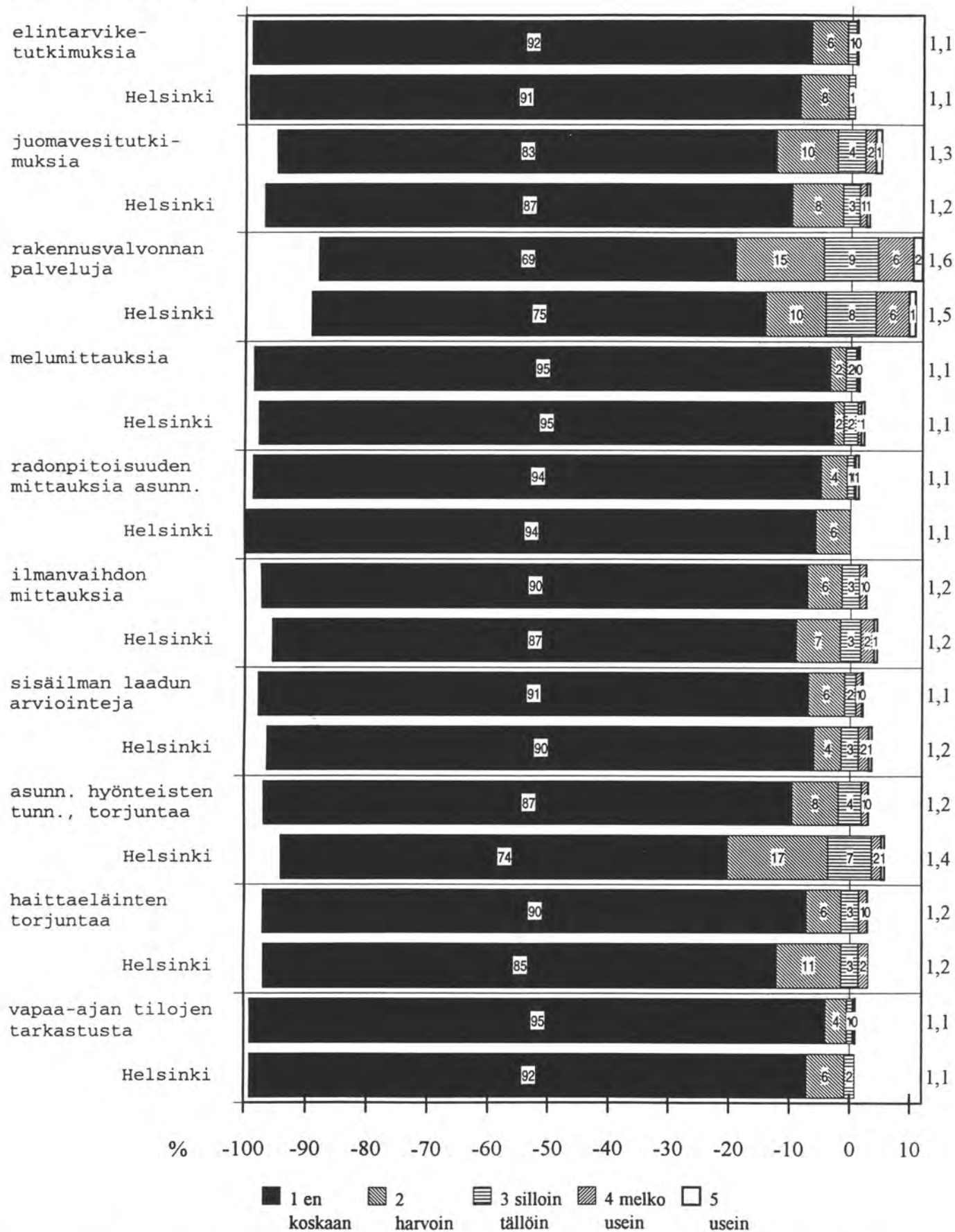

Vastaajien mielipiteet ympäristöterveyspalveluiden tärkeydestä koko aineistossa ja Helsingissä. Luvut palkkien sisällä ovat prosentteja.

Olen käyttänyt seuraavia palveluja:

ylemmällä rivillä on koko aineisto

keskiarvo

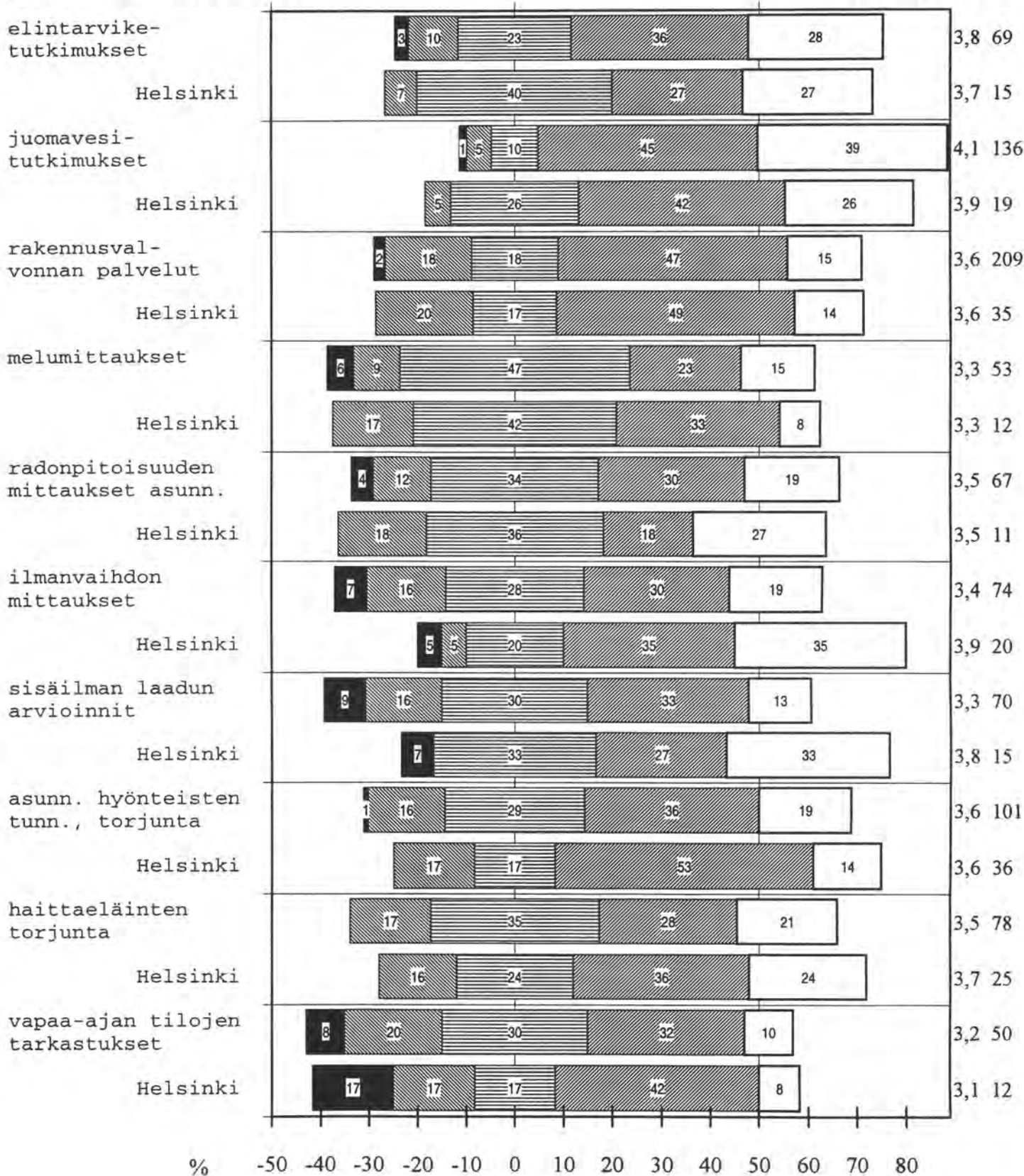

Vastaukset palvelujen käyttämisestä koko aineistossa sekä Helsingissä. Luvut palkkien sisällä ovat prosentteja.

Jos olet käyttänyt seuraavia palveluja, mikä on arviosi niistä?

ylemmällä rivillä on koko aineisto

keskiarvo, lukumäärä

Hoidettu:

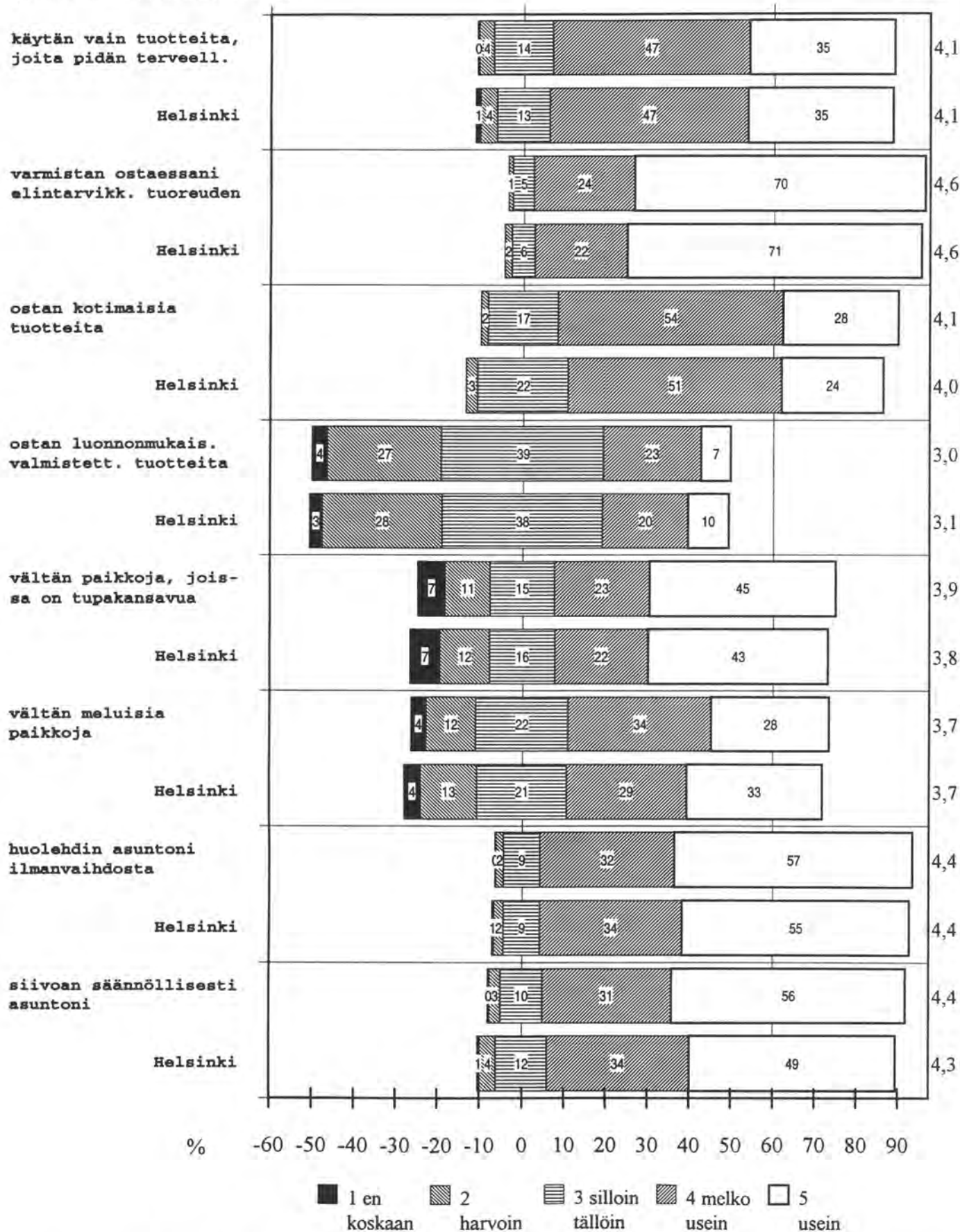
■ huonosti 1 ▨ tyydyttävästi 2 ▤ en osaa sanoa 3 ▩ hyvin 4 □ erinomaisesti 5

Palvelujen käyttäjien arvio palvelun laadusta koko aineistossa sekä Helsingissä. Luvut palkkien sisällä ovat prosentteja.

Vaikutan ympäristöni terveyteni turvaamiseksi:

ylemmällä rivillä on koko aineisto

keskiarvo

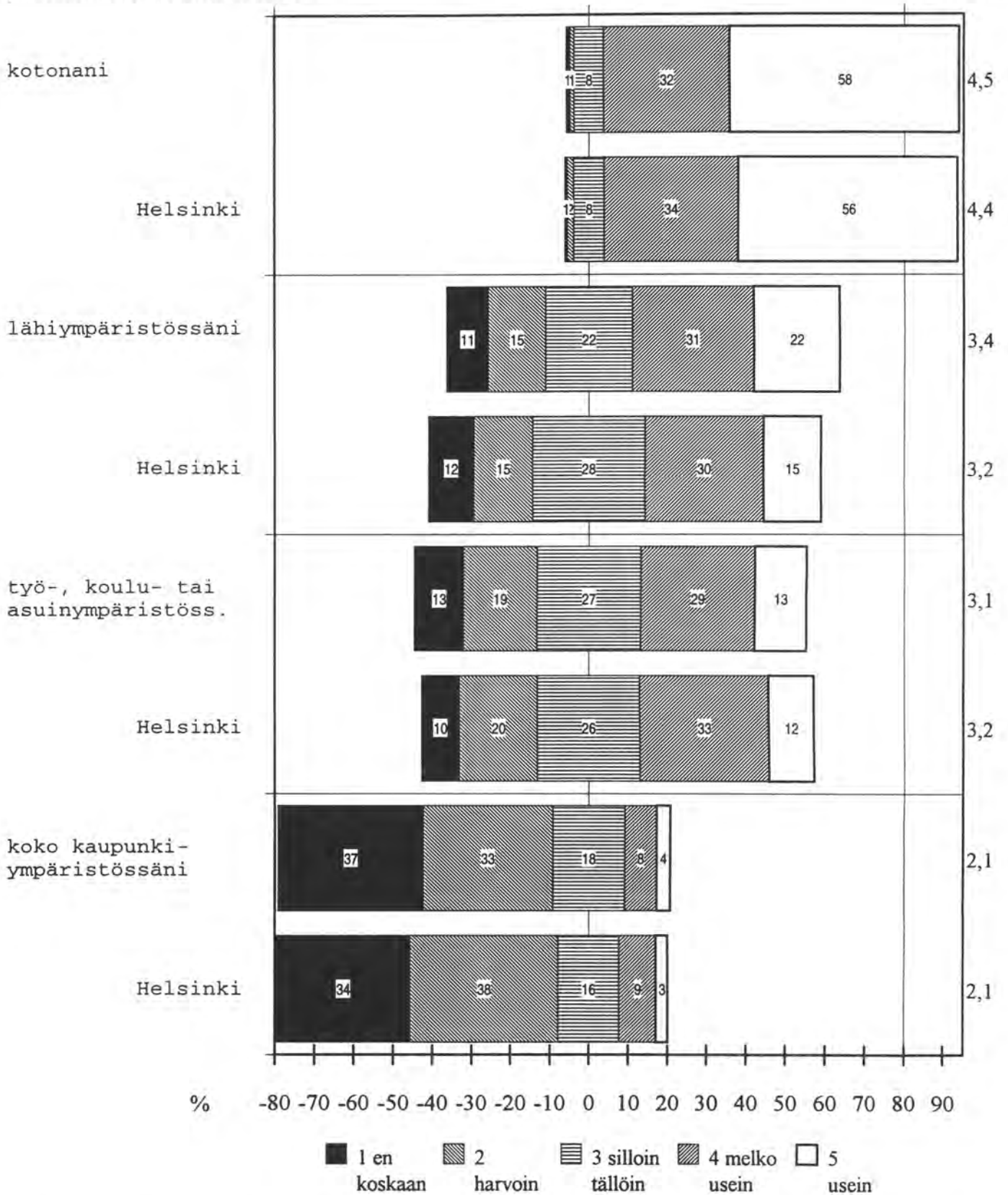

Vastaajien ilmoitukset siitä, kuinka usein he vaikuttavat kyseisellä tavalla ympäristönsä terveellisyyteen. Luvut palkkien sisällä ovat prosentteja.

Olen vaikuttanut ympäristöni terveellisyteen ja viihtyisyyteen:

ylemmällä rivillä on koko aineisto

keskiarvo

Vastaajien ilmoitukset siitä, kuinka usein he vaikuttavat eri ympäristöissä ympäristönsä terveellisyteen ja viihtyisyyteen. Luvut palkkien sisällä ovat prosentteja.

HELSINKI

**MERKITSE KARTTAPOHJALLE
NUMEROLLA SEURAAVAT ITSE
HAVAITSEMASI (PERUSTUU
OMAAN KOKEMUKSEEN) ASIAT:**

TERVEDELLE HAITALLISET PAIKAT

- 1 meluisa paikka
- 2 huono ilmanlaatu
- 3 vaarallinen liikenne
- 4 likainen tai muuten epäesteettinen paikka
- 5 muu, mikä

VIIHTYISÄT PAIKAT

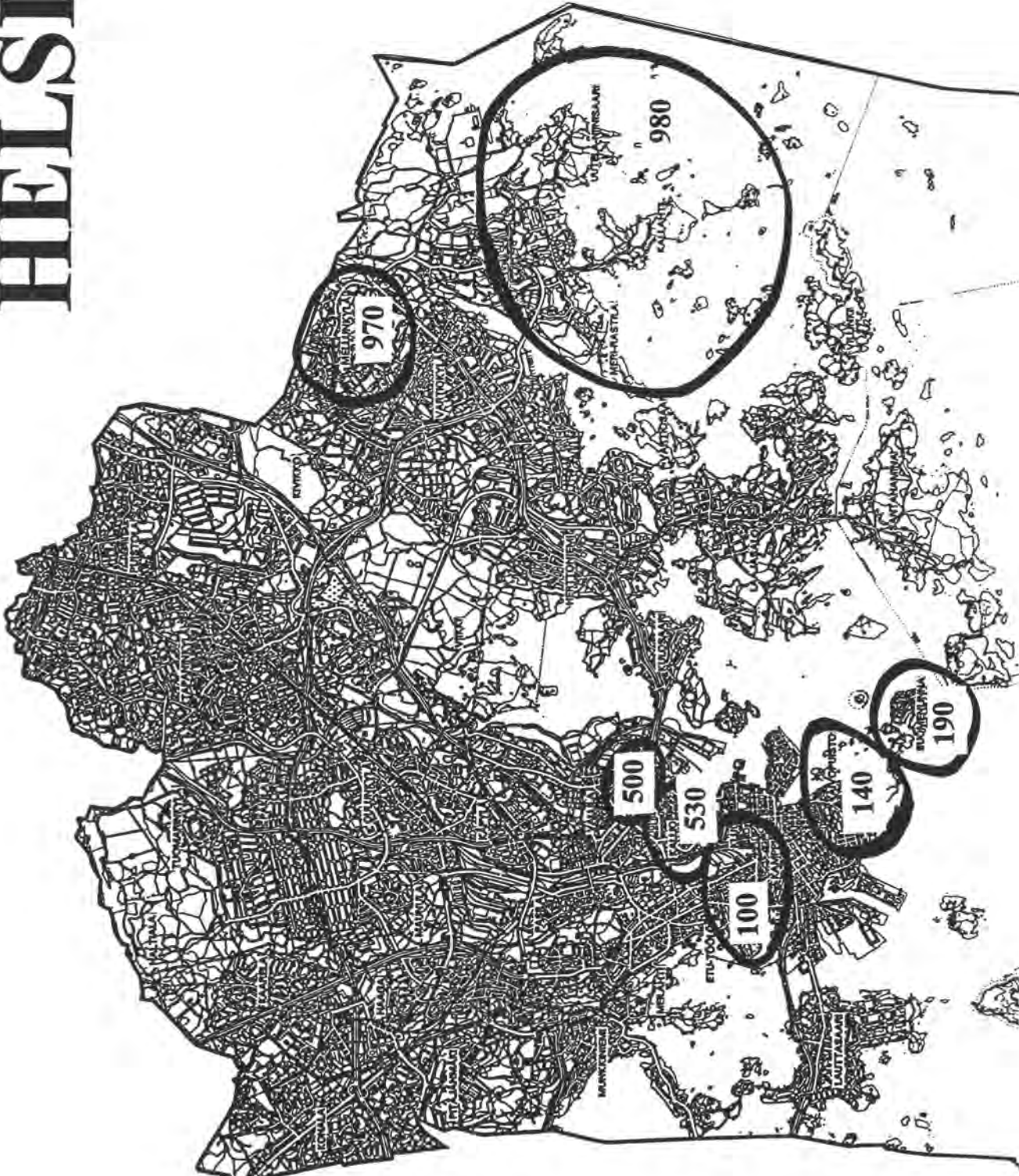
- 6 rauhallinen paikka
- 7 puhdas ilmanlaatu
- 8 turvallinen liikenne
- 9 puhdas ja kaunis paikka
- 10 muu, mikä

Ympyröi vielä karttapohjalle merkisemäsi numerot selvyyden vuoksi.

LIIKUN YLEENSÄ:

Ympyröi se vaihtoehto, joka
pääasiassa kuvaa liikkumistasi
kartan osoittamalla alueella)

- a jalkaisin
- b polkupyörällä
- c julkisilla kulkuneuvoilla
- d omalla autolla

HELSINGIN KAUPUNGIN YMPÄRISTÖKESKUKSEN JULKAISUJA 1997

1. *Pönkä A, Jokinen J, Virtanen M. Vuoden 1995 saastesumuepisodin terveysvaikutukset Helsingissä*
2. *Pönkä A, Savela M, Virtanen M. Ilmansaasteet ja kuolleisuus Helsingissä vuosina 1987 - 1993*
3. *Lyly O. Pääkaupungin katupölyn vähentäminen. Tilanne ja toimet 1996*
4. *Tuominen M-L, Sinervo T, Paavola T. Elintarvikevärit makeisissa, juomissa ja irtojäätelöissä*
5. *Pesonen L (toim.) Helsingin ja Espoon merialueiden velvoitetarkkailu vuonna 1996*
6. *Pönkä A. Helsinkiläisten päiväkotilasten veren lyijypitoisuus 1983 - 1996*
7. *Pönkä A, Kalso S, Lahdenkari M. Koulun kosteus- ja homevauriot sekä homeille altistuneiden koululaisten sairastuvuus*
8. *Pönkä A, Ekman A. Ensiasennuskorvauksien nikkelipitoisuus ja eri tutkimusmenetelmien vertailu*
9. *Rintala H, Kalso S, Kotsas H, Vartiola T. Homeisten rakennusmateriaalien haihtuvien orgaanisten yhdisteiden (MVOC) ja homeitiöpäästöjen seuranta laboratorio-oloissa*
10. *Kurki-Suonio M. Herttoniemen ölysatamasta Herttoniemenrannan asuinalueeksi. Maaperän kunnostus 1992 - 1996*
11. *Lükonen L, Björk E. Ympäristömelun häiritsevyys Helsingissä*
12. *Pönkä A, Ekman A, Kalso S. Helsingin sisälahtien katojen laatu tutkimuksia*

HELSINGIN KAUPUNGIN YMPÄRISTÖKESKUKSEN JULKAISUJA 1998

1. *Pakkala T, Tiainen J, Pitkänen M. Helsingin lintuatlas. Pesimälinnusto 1996-97*
2. *Vuori T (toim.). Katsaus Helsingin ympäristön tilaan 1998*
3. *Mikkola-Roos M, Oesch T. Helsingin Vanhankaupunginlahti. Ekologinen tiloa, kunnostus- ja hoitosuunnitelma*
4. *Pesonen L (toim.). Helsingin ja Espoon merialueiden velvoitetarkkailu vuonna 1997*
5. *Pönkä A, Saari S, Hämäläinen M-R, Janatuinen P, Mattila K, Holopainen M. Kaupunkilaisten näkemys ympäristöterveydenhuollon merkityksestä ja järjestämisestä Helsingissä*

KUVAILULEHTI				
Tekijä(t) <i>Antti Pönkä, Sara Saari, Marjo-Riitta Hämäläinen, Pentti Janatuinen, Kati Mattila, Mikko Holopainen</i>				
Nimike <i>Kaupunkilaisten näkemys ympäristöterveydenhuollon merkityksestä ja järjestämisestä Helsingissä</i>				
Julkaisija	Julkaisuaika	Sivumäärä	Liitteet	
<i>Helsingin kaupungin ympäristökeskus</i>	<i>1998</i>	<i>16</i>	<i>14</i>	
Sarjan nimike		Osanumero		
<i>Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja</i>		<i>5/98</i>		
ISSN-numero	Kieli			
<i>1235-9718</i>				
ISBN-numero	Koko teos	Tiivistelmä	Taulukot	Kuvatestit
<i>951-718-103-5</i>	<i>fin</i>	<i>fin, swe</i>	<i>fin, swe</i>	
Avainsanat <i>ympäristöterveys, kuntalaiset, arviointi, Helsinki</i>				
Lisätietoja <i>Antti Pönkä, p. 7312 2710, sähköposti antti.ponka@ymk.hel.fi</i> <i>Helsingin kaupungin ympäristökeskus, Helsinginkatu 24, 00530 Helsinki</i>				